नीळकंठ धुंडीराज धर्माधिकारी
श्रीगोपालकृष्णाय नमः

॥ अथ सत्यविनायकपूजा सार्थकथा ॥

विप्र.
जैन.
मणिवै.
त्रा.
सुदा.

श्रीगणेशायनमः॥ वैशाखपौर्णमास्यांवरदचतुर्थ्यांभौमेभृगुवासरेय स्मिन्कस्मिन् शुभदिनेवासभार्यःसमाहितमनायजमानःप्रातःस्नानकालेआचम्यप्राणानायम्य देशकालौसंकीर्त्यश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थंअद्यश्रीसत्यविनायकव्रतमहंकरिष्ये ॥ इति संकल्प्य ॥ तिलामलककल्कोद्वर्तनपूर्वंस्नात्वानित्यविधिंसमाप्यव्रतीउपोष्य पुनः प्रदोषसमये सभार्यःस्नात्वा नित्यविधिंसंसाध्यगोमयोपलिप्तं रंगवल्ल्याद्यंकितं कदलीस्तंभादिसुशोभितं नानापुष्पादर्शावलिविराजितं पूजास्थानमागत्यस्वासने उपविश्य ॥ आचम्यप्राणानायम्य देशकालौसंकीर्त्यउक्तफलप्राप्त्यर्थं अमुकगोत्रोत्पन्नस्यामुकशर्मणोममसकुटुंबस्यसपरिवारस्य (द्विपद[१]चतुष्पदसहितस्य) सकलदुरितोपशमसर्वापच्छांतिपुष्टितुष्टिपूर्वकायुरारोग्यैश्वर्यपुत्रपौत्रकीर्त्याद्यभिवृद्ध्यर्थं (तथापरमंत्रयंत्रतंत्रादिविद्यास्तंभनपूर्वकशत्रुनिबर्हणादिसकलाभीष्टकामनासिद्धिद्वारा) श्रीसत्यविनायकप्रीत्यर्थंचअंगीकृतव्रतांगत्वेनयथासंपादितसा

१ अत्रत्यतिर्यक्किल्लांतर्गतान्विशेषभागान्केचित्पठंतीतितेषामत्रसमावेशःकृतोस्ति ।

मग्न्यावरुणदेवतापीठदेवतासूर्यादिनवग्रहेंद्राद्यष्टौलोकपालगणपतिचतुष्टयदेवता
लक्ष्मीनारायणादिद्वारदेवतास्थापनार्चनपूर्वकं(पुरुषसूक्तमंत्रैःपुराणोक्तमंत्रैश्च)
ध्यानावाहनादिषोडशोपचारैःसत्यविनायकपूजनमहंकरिष्ये ॥ तथाचआसना
दिदिग्बंधादिकलशपूजनंचकरिष्ये ॥ शरीरशुद्ध्यर्थंपुरुषसूक्तादिन्यासांश्चकरि
ष्ये ॥ तत्रादौनिर्विघ्नतासिद्ध्यर्थंमहागणपतिपूजनपूर्वकं पंचवाक्यैः स्वस्तिपुण्या
हवाचनंचकरिष्ये ॥ गणानांत्वाशौनकोगृत्समदोगणपतिर्जगती गणपत्यावाह
नेविनियोगः ॥ ॐगणानांत्वा० ॥ वक्रतुंडमहाकाय० ॥ ऋद्धिसिद्धिसहितंसां
गंसपरिवारंमहागणपतिंअस्मिन्पूगीफलेआवाहयामि ॥ श्रीमहागणपतयेनमः
ध्यायामि ॥ इत्यादिषोडशोपचारैःसंपूज्य ॥ अनयाविघ्नेश्वरपूजयाविघ्नहर्तामहा
गणपतिःप्रीयताम् ॥ ॥ अथपंचवाक्यैःपुण्याहवाचनम् ॥ मह्यंसकुटुंबिनेमहाज
नान्नमस्कुर्वाणायआशीर्वचनमपेक्षमाणायअद्यकरिष्यमाणश्रीसत्यविनायकव्रत
पूजनाख्यस्यकर्मणःपुण्याहंभवंतोब्रुवंतु॥ॐपुण्याहम् ॥१॥ मह्यंसकु०श्रीसत्यवि

नायकपूजनाख्यायकर्मणेस्वस्तिभवंतोब्रुवंतु ॥ ॐआयुष्मतेस्वस्ति ॥ २ ॥ मह्यं स०स०पूजनाख्यस्यकर्मणःऋद्धिंभवं० ॥ ॐकर्मऋध्यताम् ॥ ३ ॥ मह्यंस०स० श्रीरस्त्वितिभवं० ॐअस्तुश्रीः ॥ ४ ॥ मह्यंस०स०कल्याणंभवं० ॥ अस्तुकल्याणम् ॥ ५ ॥ ॐआमूरंजप्रत्यावर्तयेमाःकेतुमद्दुंदुभिर्वावदीति ॥ समश्वपर्णाश्चरंतिनोनरोस्माकमिंद्ररथिनोजयंतु ॥ पुण्याहवाचनफलसमृद्धिरस्त्वितिभवंतो ब्रुवंतु ॥ पुण्याहवाचनफलसमृद्धिरस्तु ॥ इतिपुण्याहवाचनं ॥ पृथ्वीतिमंत्रस्येतिआसनविध्यादिकृत्वा ॥ पुरुषसूक्तन्यासंकृत्वा ॥ ॐनंपादाभ्यांनमः ॥ ॐमोंजानुभ्यांनमः ॥ ॐभंकटिभ्यां० ॥ ॐगंनाभ्यैनमः ॥ ॐवंहृदयायनमः ॥ ॐतेंबाहुभ्यांनमः ॥ ॐगंकंठायनमः ॥ ॐजांमुखायनमः ॥ ॐनंनेत्राभ्यांनमः ॥ ॐनांललाटायनमः ॥ ॐयंमूर्ध्नेनमः ॥ ॐनमोभगवतेगजाननायशिरसेनमः ॥ गणानांत्वेतिमंत्रेणकरहृदयादिन्यासांश्चकुर्यात् ॥ कलशस्यमुखे०कलशपूजनम् ॥ शंखादौ०शंखपूजनम् ॥ आगमार्थं०घंटापूजनम् ॥ अपवित्रःप० ॥ अथवरुणपू

जनंतत्रादौकलशस्थापनं॥ ॐमहीद्यौः० ॥ जगदाश्रयभूतात्मासर्वेषांकामदास
दा ॥ कर्मांगेषुसदातिष्ठेद्भूमिदेविनमोस्तुते ॥ इतिभूमिंस्पृष्ट्वा ॥ ॐओषधयः
सं० ॥ ओषध्योयज्ञियाःपुण्याजीवानामादिकारणम् ॥ तस्मादासांप्रकरणात्संतु
कामाःसदामम ॥ इतिधान्यानि ॥ ॐआकलशेषु० ॥ कलशःकमनीयश्चलक्ष्म्या
योविधृतःपुरा ॥ तस्मादेनंप्रयत्नेनकलशंस्थापयाम्यहम् ॥ इतिधान्योपरिकलश
स्थापनम् ॥ ॐइमंमेगंगे० ॥ गंगेचयमुनेचैवगोदावरिसरस्वति ॥ नर्मदेसिंधु
कावेरिजलेस्मिन्संनिधिंकुरु ॥ इतिकलशेजलम् ॥ ॐगंधद्वारांदुरा० ॥ श्रीखं
डंचंदनंदिव्यंगंधाढ्यंसुमनोहरम् ॥ हृदयानंदनंचारुकलशेप्रक्षिपाम्यहम् ॥ इति
चंदनम् ॥ ॐकांडात्कांडात्प्र० ॥ कांडेकांडेविरोहंतिअजराश्चामृताःसदा ॥ त
स्मादेताःप्रयत्नेनकलशेप्रक्षिपाम्यहम् ॥ इतिदूर्वाः ॥ ॐअश्वत्थेवोनि० ॥ अश्व
त्थचूतप्लक्षाद्याःपल्लवानिर्मिताःपुरा॥ पवित्राःपुण्यभाजस्तान्कलशेप्रक्षिपाम्यहम्
इतिपंचपल्लवाः ॥ ॐयाःफलिनी० ॥ फलेनफलितंसर्वंत्रैलोक्यंसचराचरम् ॥ त

स्मादेतद्धिसुफलंकलशेप्रक्षिपाम्यहम् ॥ इतिफलम् ॥ ॐसहिरत्नानि० ॥ वज्रवैडू
र्यमाणिक्यनीलपुष्कररराजकाः ॥ ख्यातानिपंचरत्नानिकलशेप्रक्षिपाम्यहम् ॥ इ
तिरत्नानि ॥ ॐहिरण्यरूपः० ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंत
पुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिहिरण्यम् ॥ ॐयुवासुवासाः० ॥ अक्षताः
परमादिव्याःसर्वकामफलप्रदाः ॥ मयानिवेदिताभक्त्याकलशेसंतुसर्वदा ॥ इति
अक्षताः ॥ ॐपूर्णादर्विप० ॥ अक्षतैःपूरितंदिव्यंसर्वसंपत्प्रपूरकम् ॥ पूर्णपात्रमि
दंशुद्धंकलशेस्थापयाम्यहम् ॥ इतिपूर्णपात्रंकलशोपरिनिधाय ॥ ॐतत्त्वाया
मि० ॥ पाशहस्तंचवरुणमंभसांपतिमीश्वरम् ॥ आवाहयामियज्ञेस्मिन्पूजेयंप्रति
गृह्यताम् ॥ श्रीवरुणायनमः ॥ अस्मिन्कलशेवरुणंसांगंसपरिवारंआवाहयामि ॥
इत्यावाह्य ॥ श्रीवरुणायनमःइतिनाममंत्रेणध्यानासनादिभिःषोडशोपचारैःपूज
येत् ॥ ततःपीठदेवतादिकानांस्थापनंपूजनं च ॥ तद्यथा ॥ ॐकारःसर्वत्रयोज
नीयः ॥ मंडूकायनमः ॥ मंडूकमावाहयामि ॥ कालाग्निरुद्राय० कालाग्निरु

द्रमा० ॥ आधारशक्त्यै० आधारशक्तिमा० ॥ कूर्माय०कूर्ममा०॥ वराहाय०वराह
मा० ॥ गणपतये० गणपतिमा० ॥ सुधासिंधुपरिवृतपृथिव्यै० सुधासिंधुपरिवृतपृ
थ्वीमा० ॥ इक्षुसमुद्राय० इक्षुसमुद्रमा० ॥ स्वर्णद्वीपाय० स्वर्णद्वीपमा० ॥ रत्नमं
डपाय० रत्नमंडपमा० ॥ मणिवेदिकायै० मणिवेदिकामा० ॥ गुरुभ्योन०गुरूना०॥
आधारशक्तिकमलासनाय० आधारशक्तिकमलासनमा० ॥ अनंतासनाय०अनं
तासनमा० ॥ धर्माय०धर्ममा० ॥ ज्ञानाय०ज्ञानमा० ॥ वैराग्याय०वैराग्यमा० ॥
ऐश्वर्याय० ऐश्वर्यमा० ॥ अनैश्वर्याय० अनैश्वर्यमा० ॥ अज्ञानाय० अज्ञानमा०॥
अवैराग्याय० अवैराग्यमा० ॥ मध्ये परमानंदाय० परमानंदमा० ॥ कंदाय०
कंदमा०॥ नालाय० नालमा० ॥ पद्माय० पद्ममा० ॥ पत्रेभ्योन० पत्राण्या० ॥
केसरेभ्यो० केसराण्या० ॥ कर्णिकायै० कर्णिकामा० ॥ सूर्यमंडलाय० सूर्यमंडल
मा० ॥ चंद्रमंडलाय० चंद्रमंडलमा० ॥ वह्निमंडलाय० वह्निमंडलमा० ॥ सत्त्वा
य० सत्त्वमा० ॥ रजसे० रजआ० ॥ तमसे० तमआ० ॥ आत्मने० आत्मानमा० ॥

अंतरात्मने० अंतरात्मानमा० ॥ परमात्मने० परमात्मानमा० ॥ ज्ञानात्मने० ज्ञानात्मानमा० ॥ मायातत्त्वाय० मायातत्त्वमा० ॥ कलातत्त्वाय० कलातत्त्वमा० ॥ विद्यातत्त्वाय० विद्यातत्त्वमा० ॥ परतत्त्वाय० परतत्त्वमा० ॥ दशदिक्षुप्रागादिक्रमेणतीव्रायैनमः तीव्रामा० ॥ ज्वालिन्यै० ॥ ज्वालिनीमा० ॥ नंदायै० नंदामा० ॥ भोगदायै० भोगदामा० ॥ कामरूपिण्यै० कामरूपिणीमा० ॥ उग्रायै० उग्रामा० ॥ तेजोवत्यै० तेजोवतीमा० ॥ सत्यायै० सत्यामा० ॥ पद्मवासिन्यै० पद्मवासिनीमा० ॥ मध्ये पीठशक्त्यै० पीठशक्तिमा० ॥ वामे ह्रींसर्वशक्त्यै० ह्रींसर्वशक्तिमा० ॥ दक्षिणे पराशक्तिरुद्राय० पराशक्तिरुद्रमा० ॥ इतिपीठदेवताआवाह्य ततोग्रहस्थापनं ॥ ॐआकृष्णेन० ॥ जपाकुसुमसं० ॥ ॐभूर्भुवःस्वः इतिसर्वत्र श्रीसूर्यायनमःसूर्यमावाहयामि ॥ १ ॥ ॐआप्यायस्व० ॥ दधिशंखतुषा० ॥ सोमाय० सोममा० ॥ २ ॥ ॐअग्निर्मूर्धा० ॥ धरणीगर्भ० ॥ ॐभौमायनमः भौममा० ॥ ३ ॥ ॐउद्बुध्यध्वं० ॥ प्रियंगुकलिका० ॥ ॐबुधाय० बुधमा० ॥ ४ ॥

ॐबृहस्पतेअति० ॥ देवानांचऋषी० ॥ ॐगुरवे० गुरुमा० ॥५॥ ॐशुक्रःशुशु
क्वाँ० ॥ हिमकुंदमृणा० ॥ ॐशुक्राय०शुक्रमा० ॥ ६ ॥ ॐशमग्नि० ॥ नी
लांजनसमा० ॥ श्रीशनैश्वराय० शनैश्वरमा० ॥ ७ ॥ ॐकयानश्चित्र० ॥ अर्ध
कायंम० ॥ श्रीराहवे० राहुमा० ॥८॥ केतुंकृण्वन्नके० ॥ पलाशपुष्पसं० ॥ श्री
केतवे० केतुमा० ॥ ९ ॥ (चतुर्दलेषुक्रमेण) गणानांत्वाग० ॥ वक्रतुंडमहा
का० ॥ श्रीगणपतये० गणपतिमा० ॥१॥ ॐजातवेदसे० ॥ नमोदेव्यैमहा० ॥
श्रीदुर्गायै० दुर्गामा० ॥ २ ॥ ॐक्षेत्रस्यपतिना० ॥ श्रीक्षेत्रपालाय० क्षेत्रपाल
मा० ॥३॥ वास्तोष्पतेप्र० ॥ श्रीवास्तोष्पतये० वास्तोष्पतिमा० ॥ ४ ॥ (पूर्वा
द्यष्टदलेषुक्रमेण) ॐइंद्रंवोविश्वत० ॥ सर्वलोकाधिपंश्रेष्ठंदेवर्षीणांचपालकम् ॥
पूर्वेदिक्पालकंदेवराजंवैस्थापयाम्यहम् ॥ श्रीमदिंद्राय० इंद्रमा० ॥ १ ॥ अग्निंदू
तंवृ० ॥ त्रिपादंमेषवाहंचसप्तहस्तंद्विशीर्षकम् ॥ आग्नेय्यांस्थापयाम्यत्रअग्निपूरुष
मुत्तमम् ॥ श्रीमदग्नये० अग्निमावाह० ॥ २ ॥ ॐयमायसोमं० ॥ अंतकःसर्वलो

कानांधर्मराजइतिश्रुतः ॥ अतस्त्वांस्थापयाम्यत्रदक्षिणस्यांस्थिरोभव ॥ श्रीयमा
य० यममावा० ॥३॥ ॐमोषुणःपरापरा० ॥ नैर्ऋत्यांवसतिर्यस्यघोररूपीसदैव
यः ॥ निर्ऋतिंस्थापयाम्यत्रनैर्ऋत्यांमंडलेशुभे ॥ श्रीनिर्ऋतये० निर्ऋतिमा०॥४॥
ॐतत्त्वायामिब्रह्म० ॥ अपांपतिंपाशधरंयादसामधिपंशुभम् ॥ वरुणंस्थापयाम्य
त्रवारुण्यांमंडलेशुभे ॥ श्रीवरुणाय० वरुणमावा० ॥५॥ ॐवायोशतंहरीणां० ॥
आशुगंस्पर्शबोधंचगंधवाहंसुशीतलम् ॥ मंडलेस्थापयाम्यत्रवायव्यांवायुमुत्त
मम् ॥ श्रीवायवे० वायुमावा० ॥ ६ ॥ ॐआप्यायस्व० ॥ क्षीरोदार्णवसंभू
तंलक्ष्मीबंधुंनिशाकरम् ॥ मंडलेस्थापयाम्यत्रसोमंसर्वार्थसिद्धये ॥ श्रीसोमाय०
सोममा० ॥ ७ ॥ ॐअभित्वादे० ॥ ईशानीपालकंश्रेष्ठंसर्वलोकभयंकरम् ॥
मंडलेस्थापयामीहईशानंसर्वसिद्धये ॥ श्रीईशानाय० ईशानमा० ॥ ८ ॥ (पूर्वा
दिचतुर्द्वारेषु) पूर्वद्वारे श्रीलक्ष्मीनारायणाभ्यां० लक्ष्मीनारायणावावाहयामि ॥
दक्षिणद्वारे उमामहेश्वराभ्यां० उमामहेश्वरावावाह० ॥ पश्चिमद्वारे महीवराहा

भ्यां० महींवराहावावाह० ॥ उत्तरद्वारे रतिमदनाभ्यां० रतिमदनावावाह०॥ ॐ
तदस्तुमित्राव० ॥ गृहावैप्रतिष्ठा० ॥ श्रीआवाहितदेवताभ्योनमःसुप्रतिष्ठितम
स्तु ॥ आवाहितदेवातभ्योनमइतिनाममंत्रेणआसनाद्युपचारैःपूजयेत् ॥ (ततः
सत्यविनायकस्यस्वर्णमयप्रतिमायांयंत्रेवाअग्म्युत्तारणसहितप्राणप्रतिष्ठांकृत्वातां
प्रतिमांतद्यंत्रंवापीठमध्येसंस्थाप्य ध्यानावाहनाद्युपचारैस्तत्पूजनंकुर्यात् ॥ तद्य
था) ॥ अथध्यानम् ॥ ॥ श्वेतांगंश्वेतवस्त्रंसितकुसुमगणैरर्चितंश्वेतगंधैःक्षीरा
ब्धौरत्नपीठेसुरतरुविमलेरत्नसिंहासनस्थम् ॥ दोर्भिःपाशांकुशेष्टाभयधृतिरुचिरं
चंद्रमौलिंत्रिनेत्रंध्यायेच्छांत्यर्थमीशंगणपतिममलंसर्वदासुप्रसन्नम् ॥ १ ॥ अथ
वा ॥ एकदंतंशूर्पकर्णंगजवक्त्रंचतुर्भुजम् ॥ पाशांकुशधरंदेवंध्यायेत्सत्यविनाय
कम् ॥ २ ॥ ॐसत्यविनायकायसांगायसपरिवारायनमः ॥ ध्यायामि ॥ ॐ
सहस्रशी० ॥ विघ्नराजनमस्तुभ्यमागच्छगिरिजात्मज ॥ इमांमयाकृतांपूजांगृ
हाणसुरसत्तम ॥१॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ पुष्पंसमर्पयामि ॥ ॐपुरुषएवेदं० ॥ अने

करत्नसंयुक्तंमुक्ताहारैर्विभूषितम् ॥ स्वर्णसिंहासनंदेवप्रीत्यर्थंप्रतिगृह्यताम् ॥
ॐश्रीसत्य० ॥ आसनंसमर्पयामि ॥ ॐएतावा० ॥ उमासुतनमस्तेस्तुशंकरप्रि
यसिद्धिद ॥ भक्त्यापाद्यंमयादत्तंस्वीकुरुप्रणतप्रिय ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ पाद्यंसम
र्पयामि ॥ ॐत्रिपादूर्ध्व० ॥ व्रतमुद्दिश्यविघ्नेशगंधपुष्पाक्षतैर्युतम् ॥ गृहाणार्घ्यं
मयादत्तंसर्वसिद्धिंप्रयच्छमे ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ अर्घ्यंसमर्पयामि ॥ ॐतस्माद्वि
राळ० ॥ गंगाजलंसमानीतंसुवर्णकलशेस्थितम् ॥ इदमाचमनंदेवगृहाणगणना
यक ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ आचमनीयंस० ॥ दधिक्षौद्रंघृतंशुद्धंकपिलायाःसुगंधियत् ॥
सुस्वादुमधुरंदेवमधुपर्कंगृहाणमे ॥ ॐश्रीसत्यवि० मधुपर्कंसम० ॥ मधुपर्का
नंतरंआचमनीयं ॥ ॐयत्पुरुषेणह० ॥ गंगासरस्वतीरेवापयोष्णीनर्मदाजलैः ॥
स्नापयामिगणाध्यक्षततःशांतिंप्रयच्छमे ॥ ॐसत्यवि० ॥ मलापकर्षस्नानंस० ॥
ॐआप्यायस्व० ॥ कामधेनुसमुद्भूतंपरमंपावनंपयः ॥ तेनस्नानंकुरुष्वत्वंहेरंबग
णनायक ॥ ॐश्रीसत्यवि० पयःस्नानंस० ॥ पयःस्नानानंतरंशुद्धोदकस्नानंस

म० ॥ सकलपूजार्थेअक्षतान्स० ॥ ॐदधिक्रा०णो० ॥ चंद्रमंडलसंकाशंसर्वदेव प्रियंदधि ॥ स्नानार्थंतेप्रयच्छामिगृहाणगणनायक ॥ ॐश्रीसत्यवि० दधिस्ना नंस० ॥ दधिस्नानानं० सकलपू० ॥ ॐघृतंमिमि० ॥ आज्यंसुराणामाहारमा ज्यंयज्ञेप्रतिष्ठितम् ॥ आज्यंपवित्रंपरमंस्नानार्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ घृतस्नानंस० ॥ घृतस्नानानं० सकलपू० ॥ ॐमधुवाता० ॥ सर्वौषधिसमुद्भूतंपीयूष सदृशंमधु ॥ स्नानार्थंतेप्रयच्छामिगृहाणगिरिजासुत ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ मधु स्नानंस० ॥ मधुस्नानानं० सकलपूजा० ॥ ॐस्वादुःपवस्व० ॥ इक्षुदंडसमुद्भूत दिव्यशर्करयाह्यहम् ॥ स्नापयामिमहाभक्त्याप्रीतोभवशिवात्मज ॥ ॐश्रीसत्य वि० ॥ शर्करास्नानंस० ॥ शर्करास्नानानं० सकलपू० ॥ ॐकनिक्रदज्जनुषंप्रब्रु० ऋक् ॥ ३ ॥ तैलेलक्ष्मीर्जलेगंगायतस्तिष्ठतिवैप्रभो ॥ मंगलस्नापनार्थंतेजलतै लेसमर्पये ॥ ॐश्रीसत्यवि० मांगलिकस्नानंस० ॥ अंगोद्वर्तनकंदेवकस्तूर्यादि विमिश्रितम् ॥ लापनार्थंगृहाणेदंहरिद्राकुंकुमैर्युतम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ अंगो

द्वर्तनंसमर्पयामि ॥ नानातीर्थादाहृतंचतोयमुष्णंमयाकृतम् ॥ स्नानार्थंतेप्रच्छा
मिस्वीकुरुष्वदयानिधे ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ उष्णोदकस्नानंसमर्पयामि ॥ सकलपू
जार्थेअक्षतान्स० ॥ ॐआपोहिष्ठाम० ऋक् ३ ॥ कर्पूरैलासमायुक्तंसुगंधद्रव्यसंयुत
म् ॥ गंधोदकंगणाध्यक्षस्नानार्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ गंधोदकस्नानं
स० ॥ गंधोदकस्नानानंतरंशुद्धोद० ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ वस्त्रोपवस्त्रार्थेअक्षता
न्स० ॥ यज्ञोपवीतार्थेअक्षतान्स० ॥ विलेपनार्थेचंदनंस० ॥ अलंकरणार्थेअक्ष
तान्स० ॥ पूजार्थेपुष्पाणिस० ॥ धूपंस० ॥ दीपंस० ॥ नैवेद्यार्थेशर्कराखाद्यनै
वेद्यंस० ॥ ॐप्राणाय० ६ ॥ उत्तरापोशनंस० ॥ हस्तप्रक्षालनंस० ॥ मुखप्रक्षा
लनंस० ॥ करोद्वर्तनार्थेचंदनंस० ॥ मुखवासार्थेतांबूलंसमर्पयामि ॥ स्वर्णपुष्प
दक्षिणांसम० ॥ शेषोपचारार्थेनमस्कारंसम० ॥ अनेनपूर्वाराधनेन श्रीसत्य
विनायकःप्रीयतांनमम ॥ ॥ उत्तरेनिर्माल्यंविसृज्य ॥ पुरुषसूक्तेनगणपत्यथ
र्वशीर्षेणमहिम्नस्तोत्रेणवायथाधिकारंमहाभिषेकंकुर्यात् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ महा

भिषेकस्नानंसम० ॥ महाभिषेकस्नानानंतरंआचमनीयंस० ॥ ॐतदस्तुमित्रा०
ऋक् ॥ ॐगृहावैप्रति० ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ सुप्रतिष्ठितमस्तु ॥ ॐतंयज्ञंबर्हि० ॥
तप्तकांचनवर्णाभंपट्टोर्णमृदुलंशुभम् ॥ वस्त्रयुग्मंगृहाणेदंगणाध्यक्षजगत्प्रभो ॥
ॐ श्रीसत्यवि० ॥ वस्त्रोपवस्त्रेसम० ॥ ॐतस्माद्यज्ञा० ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशैश्चनि
र्मितंब्रह्मसूत्रकम् ॥ यज्ञोपवीतंतद्दानात्प्रीयतांपरमेश्वर ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ यज्ञो
पवीतंसमर्पयामि ॥ यज्ञोपवीतानंतरंआचमनीयंसम० ॥ ॐतस्माद्यज्ञात्सर्वहुत०
ऋ० ॥ श्रीखंडंचंदनं०॥गोरोचनंचंदनदेवदारुकर्पूरकृष्णागरुनागराणि ॥ कस्तू
रिकाकेशरमिश्रितानियथोचितंदेवमयार्पितानि ॥ ॐश्रीसत्यवि०॥ चंदनंस० ॥
उदितारुणसंकाशंजपाकुसुमसन्निभम् ॥ सिंदूरंतेमयादत्तंभूषणार्थंप्रगृह्यताम् ॥
ॐश्रीसत्यवि० ॥ सिंदूरंस० ॥ ॐअहिरिवभोगैः० ॥ ज्योत्स्नापतेनमस्तेस्तुनम
स्तेविश्वरूपिणे ॥ नानापरिमलद्रव्यंगृहाणगणनायक ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ ना
नापरिमलद्रव्याणिस०॥ अक्षताश्चसुरश्रेष्ठकुंकुमाक्ताःसुशोभिताः॥पूजासंरक्षणा

र्थायईश्वरःप्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ अक्षतान्स० ॥ ॐतस्मादश्वाअ
जायंत० ॥ माल्यादीनिसुगंधीनिमालत्यादीनिवैप्रभो ॥ मयाहृतानिपूजार्थंपुष्पा
णिप्रतिगृह्यताम् ॥ करवीरैर्जातिकुसुमैश्चंपकैर्बकुलैःशुभैः ॥ शतपत्रैश्चकह्लारैरर्च
येपरमेश्वरं ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ पुष्पाणिसम० ॥ ॥ अथपत्रपूजा ॥ (यथा
धिकारं ॐकारःसर्वत्रयोज्यः ॥) सुमुखायनमः केतकीपत्रंस० ॥ गणाधि
पायनमः भृंगिराजपत्रंस० ॥ उमापुत्राय० बिल्वपत्रंस० ॥ गजाननाय० दू
र्वापत्रंस० ॥ लंबोदराय० बदरीपत्रंस० ॥ हरसूनवे० धत्तूरपत्रंस० ॥ गजकर्णा
य० तुलसीपत्रंस० ॥ गुहाग्रजाय० अपामार्गपत्रंस० ॥ भिन्नदंताय० अर्कपत्रं
सम० ॥ पत्नीयुक्ताय० शमीपत्रंस० ॥ बटवेनमः दाडिमीपत्रंस० ॥ शूलधराय०
देवदारुपत्रंस० ॥ भालचंद्राय० मरुपत्रंस० ॥ हेरंबाय० सिंदुवारपत्रंस० ॥ शूर्प
कर्णाय० करवीरपत्रंस० ॥ सिद्धिविनायकाय० जातीपत्रंस० ॥ सत्याय० वि
ष्णुक्रांतापत्रंस० ॥ द्वैमातुराय० ब्रह्मपत्रंस० ॥ मूषकवाहनाय० चूतपत्रंस० ॥

विघ्नहर्त्रेनमः पुन्नागपत्रंस० ॥ इभवक्त्राय० ॥ सर्वपत्राणिस० ॥ ॥ अथपुष्पपूजा ॥ ॥ गणाधिपाय० शतपत्रपुष्पंस० ॥ ब्रह्मचारिणे० चूतपुष्पंस० ॥ विनायकाय० पुन्नागपु० ॥ उमापुत्राय० मल्लिकापु० ॥ अघनाशनाय० दाडिमीपु० ॥ लंबोदराय० कर्णिकापुष्पंस० ॥ गजकर्णाय० नंद्यावर्तपुष्पं० ॥ सुराग्रण्येन० कुमुदपु० ॥ पत्नीयुक्ताय० पारिजातपुष्पंस० ॥ अनेकाभरणाय० कमलपुष्पं ॥ कल्पवृक्षाय० मरुपु० ॥ रुद्रप्रियाय० अर्कपु० ॥ गुहाग्रजाय० अशोकपु० ॥ भक्तप्रियाय० जातीपुष्पंस० ॥ भालचंद्राय० चंपकपु० ॥ सर्वसिद्धिप्रदायकाय० ह्रीबेरपुष्पंस० ॥ गणाध्यक्षाय० कल्हारपु० ॥ विघ्ननाशिने० यूथिकापु० ॥ वक्रतुंडाय० बदरीपुष्पं० ॥ हेरंबाय० हरिपुष्पं० ॥ मूषकवाहनाय० जंबीरपु० ॥ कुमारगुरवेनमः नागचंपकपुष्पंसमर्पयामि ॥ ॥ अथांगपूजा ॥ ॥ संकटनाशिनेनमः पादौपूजयामि ॥ स्थूलजंघाय० जंघेपूजयामि ॥ एकदंताय० जानुनीपू० ॥ आखुवाहनाय० ऊरूपू० ॥ हेरंबायन० कटीपू० ॥ लंबोदराय०

उदरंपू० ॥ गणाध्यक्षाय० हृदयंपू० ॥ स्थूलकंठाय० कंठंपू० ॥ स्कंदाग्रजाय०
स्कंधौपू० ॥ परशुहस्ताय० हस्तौपू० ॥ गजवक्राय० मुखंपू० ॥ सर्वेश्वराय०
शिरःपूज० ॥ सत्यविनायकाय० सर्वांगंपू० ॥ ॥ अथैकविंशतिदूर्वापूजा ॥ ग
जाननायनमः ॥ विघ्नराजाय० ॥ लंबोदराय० ॥ शिवात्मजाय० ॥ वक्रतुंडा
य० ॥ शूर्पकर्णाय० ॥ कुजायन० ॥ गणेशाय० ॥ विघ्ननाशिने० ॥ विकटाय
न० ॥ वामदेवाय० ॥ सर्वदेवाय० ॥ सर्वार्तिहराय० ॥ विघ्नहर्त्रे० ॥ धूम्राय० ॥ स
र्वदेवाधिदेवायन० ॥ उमापुत्राय० ॥ कृष्णपिंगलाय० ॥ भालचंद्राय० ॥ ग
णाधिपाय० ॥ सर्वसिद्धिविनायकाय० ॥२१॥ अथावरणपूजा ॥ गणेशाय० ॥
उमापुत्राय० ॥ अघनाशनाय० ॥ हेरंबायन० ॥ गजवक्राय० ॥ सुमुखाय० ॥
एकदंताय० ॥ कपिलाय० ॥ विकटाय० ॥ विघ्ननाशनाय० ॥ भालचंद्राय० ॥
गणाध्यक्षाय० ॥ धूम्रकेतवे० ॥ ईशपुत्राय० ॥ दयाब्धेत्राहिसंसारसर्पान्मांशर
णागतम् ॥ भक्त्यासमर्पयेतुभ्यंप्रथमावरणार्चनम् ॥ अनेनप्रथमावरणार्चनेन

भगवान्श्रीसत्यविनायकःप्रीयतांनमम ॥ १ ॥ इतिसर्वत्र ॥ वीरगणपतये० ॥
शूरगणपतये० ॥ वरदगणपतये० ॥ विनायकगणपतये० ॥ इभास्यगणपतये० ॥
एकदंतगणपतये० ॥ क्षिप्रगणपतये० ॥ श्रीसिद्धिगणपतये० ॥ दयाब्धे० द्विती
यावरणार्चनम् ॥ अनेनद्विती० ॥ २ ॥ रामायनमः ॥ रमेशाय० ॥ गिरिजा
य० ॥ वृषांकाय० ॥ रत्यै० ॥ मदनाय० ॥ वराहाय० ॥ श्रियै० ॥ दयाब्धे०
तृतीयावरणा० अनेनतृतीयाव० ॥ ३ ॥ सिद्ध्यैनमः ॥ समृद्ध्यै० ॥ कांत्यै० ॥
मदनवत्यै० ॥ मदनचंद्राय० ॥ विद्यायै० ॥ दयाब्धे० चतुर्थाव० ॥४॥ रवये० सो
माय० ॥ अंगारकाय० ॥ बुधाय० ॥ बृहस्पतये० ॥ शुक्राय० ॥ शनैश्चराय० ॥
राहवे० ॥ केतवे० ॥ दयाब्धे० पंचमाव० ॥ अनेनपंचमावर० ॥ ५ ॥ इंद्राय० ॥ अ
ग्नये० ॥ यमाय० ॥ निर्ऋतये० ॥ वरुणाय० ॥ वायवे० ॥ सोमाय० ॥ ईशाना
य० ॥ दयाब्धे० षष्ठाख्याव० ॥ अनेनषष्ठाव० ॥ ६ ॥ अजायनमः ॥ वृषभाय० ॥
युग्माय० ॥ कर्काय० ॥ सिंहाय० ॥ कन्यायै० ॥ तुलायै० ॥ वृश्चिकाय० ॥

धनुषे० ॥ मकराय० ॥ कुंभाय० ॥ मीनाय० ॥ दयाब्धे० सप्तमाव० ॥ अनेनस
प्तमाव० ॥ ७ ॥ असितांगभैरवाय० ॥ रुरुभैरवाय० ॥ उन्मत्तभै० ॥ क्रोधभै० ॥
संहारभै० ॥ चंडभै० ॥ भीषणभै० ॥ कपालभै० ॥ दयाब्धे०अष्टमाव० ॥अने
नअष्टमा० ॥ ८ ॥ सत्वाय० ॥ रजसेन० ॥ तमसेन० ॥ महते० ॥ अग्नये० ॥
दयाब्धे० नवमाव० ॥ अनेननवमाव० ॥ ९ ॥ रवये० ॥ त्वष्ट्रेन० ॥ वाचस्पत
ये० ॥ अहंकाराय० ॥ दयाब्धे० ॥ दशमाव० ॥ अनेनदशमाव० ॥१०॥ अज्ञा
नाय० ॥ पृथिव्यैनमः ॥ ओषधीशाय० ॥ ओषधिवनस्पतिभ्योन० ॥ पर्जन्या
य० ॥ आकाशाय० ॥ दयाब्धे० एकादशाव० ॥ अनेनएकादशाव० ॥ ११ ॥
गायत्र्यै० ॥ सावित्र्यै० ॥ सरस्वत्यै० ॥ कृष्णायै० ॥ दयाब्धे० द्वादशाव० ॥ अ
नेनद्वादशावर० ॥ १२ ॥ दयायै० ॥ यमाय० ॥ अग्नये० ॥ ब्रह्मणे० ॥ शशभृ
ते० ॥ अतीताय० ॥ दयाब्धे० त्रयोदशाव० ॥ अनेनत्रयोदशावरणेन० ॥ १३ ॥
इज्याय० ॥ उरगाय० ॥ पितृभ्यो० ॥ भगाय० ॥ अर्यम्णे० ॥ हस्ताय० ॥ त्व

ष्ट्रे० ॥ दयाब्धे० चतुर्दशाव० ॥ अनेनचतुर्दशावर० ॥१४॥ समीराय० ॥ शक्रा
ग्निभ्यां० ॥ मित्राय० ॥ इंद्राय० ॥ निर्ऋतये० ॥ अब्योन० ॥ विश्वाय० ॥
दयाब्धे० पंचदशा० ॥ अनेनपंचदशावर० ॥१५॥ विधये० ॥ गोविंदाय० ॥
वसुभ्यो० ॥ वरुणाय० ॥ अजचरणाय० ॥ अहिर्बुध्न्याय० ॥ पूष्णे० ॥ दयाब्धे० ॥
षोडशाव० ॥ अनेनषोडशावर० ॥१६॥ अग्नितेजसे० ॥ वह्नितेजसे० ॥ सूर्य
तेजसे० ॥ चंद्रतेजसे ॥ दयाब्धे० सप्तदशाव० ॥ अनेनसप्तदशावर० ॥ १७ ॥
ब्राह्म्यैन० ॥ माहेश्वर्यै० ॥ कौमार्यै० ॥ वैष्णव्यै० ॥ वाराह्यै० ॥ इंद्राण्यै० ॥
चामुंडायै० ॥ दयाब्धे० अष्टादशाव० ॥ अनेनाष्टादशावर० ॥ १८ ॥ विष्कंभा
य० ॥ प्रीतये० ॥ आयुष्मते० ॥ सौभाग्याय० ॥ शोभनाय० ॥ अतिगंडाय० ॥
दयाब्धे० एकोनविंशाव० ॥ अनेनैकोमविंशावर० ॥ १९ ॥ सुकर्मणे ॥ धृतये० ॥
शूलाय० ॥ गंडाय० ॥ वृद्धये० ॥ ध्रुवाय० ॥ व्याघाताय० ॥ हर्षणाय० ॥ व
ज्राय० ॥ सिद्धये० ॥ व्यतीपाताय० ॥ वरीयसे० ॥ परिघाय० ॥ दयाब्धे० ॥

विंशत्यावरणार्चनम् ॥ अनेनविंशावर० ॥ २० ॥ शिवाय० ॥ सिद्धाय० ॥ साध्याय० ॥ शुभाय० ॥ शुक्लाय० ॥ ब्रह्मणे० ॥ ऐंद्राय० ॥ वैधृतये० ॥ श्रीसत्यविनायकायसांगायसपरिवाराय० ॥ दयाब्धे० एकविंशाव० ॥ अनेनएकविंशावर० ॥ २१ ॥ ॥ (अथगणपतिसहस्रनामभिरष्टोत्तरशतनामभिर्वादूर्वांकुरार्पणंकुर्यात्)॥ तत्र अष्टोत्तरशतनामावलिः ॥ ॥ ॐअस्यश्रीविघ्नेश्वराष्टोत्तरशतदिव्यनामामृतस्तोत्रमंत्रस्य गृत्समदऋषिः गणपतिर्देवता अनुष्टुप्छंदः गंबीजं नंशक्तिः मंकीलकम् श्रीसत्यविनायकप्रसादसिद्ध्यर्थंदूर्वांकुरार्पणेविनियोगः॥ (ॐकारपूर्वकाणिनामानि ॥) विनायकायनमः ॥ विघ्नराजाय० । गौरीपुत्राय० । गणेश्वराय० । स्कंदाग्रजाय० ।अव्ययाय० । पूताय० । दयाध्यक्षाय० । द्विजप्रियाय० । अग्निगर्वच्छिदेनमः । इंद्रश्रीप्रदाय० । वाणीबलप्रदाय० । सर्वसिद्धिमते० । शर्वतनयाय० । शिवप्रियाय० । सर्वात्मकाय० ।सृष्टिकर्त्रे० । देवानीकार्चिताय० । शिवाय० । शुद्धाय० । बुद्धिप्रियाय० । शांताय० । ब्रह्मचा

रिणे० । गजाननाय० । द्वैमातुरायन० । मुनिस्तुत्याय० । भक्तविघ्नविनाश
नाय० । एकदंताय० । चतुर्बाहवे० । चतुराय० । शक्तिसंयुताय० । लंबोदरा
य० । शूर्पकर्णाय० । हेरंबाय० । ब्रह्मवित्तमाय० । कालाय । ग्रहपतये० । का
मिने० । सोमसूर्याग्निलोचनाय० । पाशांकुशधराय० । चंडाय० । गुणातीताय० ।
अकल्मषाय० । स्वयंबद्धाय० । सिद्धार्चितपदांबुजाय० । बीजपूरप्रियाय० ।
अव्यक्ताय० । वरदाय० । शाश्वताय० । कृतिने० । विद्वत्प्रियाय० । वीतभया
य । गदिने० । चक्रिणे० । इक्षुचापधृते० । अजोत्पलकराय० । श्रीशाय० ।
निरंजनाय० श्रीपतिस्तुतिहर्षिताय० । कुलाद्रिभृते० । जटिने० । चंद्रचूडाय० ।
अमरेश्वराय० । नागोपवीतिने० । श्रीकंठाय० । रामार्चितपदाय० । व्रतिने० ।
स्थूलकंठाय० । त्रयीकर्त्रे० । सामघोषप्रियाय । अग्रण्याय० । पुरुषोत्तमाय० ।
स्थूलतुंडाय । ग्रामण्ये० । गणपाय० । स्थिराय० । वृद्धिदाय० । सुभगाय० ।
शूराय० । वागीशाय० । सिद्धिदाय० । दूर्वाबिल्वप्रियाय० । कांताय० । पापहा

रिणे। कृतागमाय०। समाहिताय०। वक्रतुंडाय०। श्रीप्रदाय०। सौम्याय०।
भक्तकांक्षितदात्रे०। अच्युताय। केवलाय०। सिद्धिदाय०। सच्चिदानंदवि
ग्रहाय०। ज्ञानिने०। मायायुताय०। दांताय०। ब्रह्मिष्ठाय०। भयवर्जिताय०।
प्रमत्तदैत्यभयदाय०। व्यक्तमूर्तये०। अमूर्तिकाय०। पार्वतीशंकरोत्संगखेलनो
त्सवलालसाय०। समस्तजगदाधाराय०। वरमूषकवाहनाय०। हृष्टचित्ताय०।
प्रसन्नात्मने०॥ सर्वसिद्धिप्रदायकायनमः॥ १०८॥ ॐयत्पुरुषं०॥ वनस्प
तिरसोद्भूतोगंधाढ्योगंधउत्तमः॥ आघ्रेयःसर्वदेवानांधूपोयंप्रतिगृह्यतम्॥ ॐ
श्रीसत्यवि०॥ धूपंस०॥ ॐब्राह्मणोस्य०॥ साज्यंचवर्तिसंयुक्तंवह्निनायोजि
तंमया॥ दीपंगृहाणदेवेशत्रैलोक्यतिमिरापह॥ ॐश्रीसत्यवि०॥ दीपंस०॥
ॐचंद्रमाम०॥ शर्कराक्षीरपाकेनपूरितान्घृतपाचितान्॥ गोधूममोदकान्दा
स्येनैवेद्यंप्रतिगृह्यताम्॥ ॐश्रीसत्यवि०॥ नैवेद्यार्थेयथोक्तमोदकनैवेद्यंस०॥
अमृतोपस्तरणमसि॥ प्राणाय० ६॥ एलोशीरसुकंकोलकर्पूरैःपरिवासितम्॥

प्राशनार्थंकृतंतोयंगृहाणगणनायक ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ नैवेद्यमध्येप्राशनार्थेपा
नीयंस० ॥ पुनः । प्राणाय० ॥ उत्तरापोशनंस० ॥ हस्तप्रक्षालनंस० ॥ मुख
प्रक्षालनंस० ॥ आचमनीयंस० ॥ मलयाचलसंभूतंघनसारंमनोहरम् ॥ हृदयानं
दनंचारुचंदनंप्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ करोद्वर्तनार्थेचंदनंस० ॥ पू
गीफलंमहद्दिव्यंनागवल्यादलैर्युतम् ॥ कर्पूरैलासमायुक्तंतांबूलंप्रतिगृह्यताम् ॥
ॐश्रीसत्यवि० ॥ मुखवासार्थेतांबूलंस० ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभाव
सोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ ॐ श्रीसत्यवि० । दक्षिणांसम० ॥
वज्रमाणिक्यवैडूर्यविद्रुमादियुतानिच ॥ पुष्परागसमेतानिभूषणानिप्रगृह्यताम् ॥
ॐश्रीसत्यवि० ॥ भूषणानिस० ॥ फलानीमानिसर्वाणिस्थापितानितवाग्रतः ॥ ते
नमेसुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि॥ॐश्रीसत्य० ॥ नानाफलानिस० ॥ ॐश्रिये
जातश्रिय० ॥ चंद्रादित्यौचधरणिर्विद्युदग्निस्तथैवच ॥ त्वमेवसर्वज्योतींषिआ
र्तिक्यंप्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ महानीराजनदीपंस० ॥ कर्पूरकंमहा ॥१२॥

राजरंभोद्भूतंचदीपकम् ॥ मंगलार्थंमयादत्तंसंगृहाणजगत्पते ॥ ॐ श्रीसत्य० ॥
कर्पूरदीपंस० ॥ गृहाणपरमेशानसरत्नेछत्रचामरे ॥ दर्पणंव्यजनंचैवराजभोगाय
यत्नतः ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ राजोपचारान्स० ॥ (अथदूर्वायुग्मार्पणं ॥ तद्यथा
एकविंशतिदूर्वांकुरमध्यतोरक्तगंधाक्षतयुतंदूर्वांकुरयुग्मंगृहीत्वा गणाधिपनमस्त
इतिवक्ष्यमाणश्लोकद्वयोक्तैकैकनाम्नातत्समर्प्यांतेतच्छ्लोकद्वयेनैकंदूर्वांकुरंसमर्पये
त् ॥ गणाधिपाय० ॥ दूर्वायुग्मंस० ॥ उमापुत्राय०दू० ॥ अघनाशनाय०दू०॥
एकदंताय० दू० ॥ इभवक्त्राय० दू० ॥ विनायकाय० दू० ॥ ईशपुत्राय० दू०॥
सर्वसिद्धिप्रदायकाय०दू० ॥ कुमारगुरवेन०दूर्वां० ॥ श्रीगणराजाय० दू० ॥ गणा
धिपनमस्तेस्तुउमापुत्राघनाशन ॥ एकदंतेभवक्त्रेतितथामूषकवाहन ॥ विनाय
केशपुत्रेतिसर्वसिद्धिप्रदायक ॥ कुमारगुरवेतुभ्यंपूजयामिप्रयत्नतः ॥ ॐ श्रीसत्य
वि० ॥ दूर्वांकुरंस० ॥) ॐ नाभ्याआसी० ॥ नमःसर्वहितार्थायजगदाधारमूर्त
ये ॥ साष्टांगोयंप्रणामस्तेप्रयत्नेनमयाकृतः ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ नमस्कारंस० ॥

ॐ सप्तास्यास० ॥ यानिकानि० ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ प्रदक्षिणांस० ॥ ॐ यज्ञे
नयज्ञ० ॥ ॐ राजाधिराजाय० ॥ नानामंत्रान्समुच्चार्ययथाशक्त्यामयार्पितम् ॥
पुष्पांजलिंगृहाणेमंश्रीसत्यगणनायक॥ ॐ श्रीसत्यवि०॥ मंत्रपुष्पांजलिंस० ॥
(अथप्रार्थना॥ हस्तेपुष्पाणिगृहीत्वा ॥) ध्यायेत्सत्यंगणाध्यक्षमनंतगुण पूरितम्॥
लोकनाथंत्रिलोकेशंशेषाभरणभूषितम्॥१॥ रक्तवर्णंरक्तनेत्रंपाशांकुशधरंपरम् ॥
विनायकंचतुर्बाहुंधृतमोदकहस्तकम् ॥ २ ॥ उमासुतंजनानंदंसर्वदेवार्चितंप्रभु
म् ॥ सत्यैकंसत्यसंकल्पंसत्यंसत्यव्रतंभजे ॥ ३ ॥ सत्याच्यंसत्ययोनिंचसत्यशीलं
गणाधिपम् ॥ नमामिसततंभक्त्यासत्यसंकल्पशीलिनम् ॥ ४ ॥ सत्यव्रतंसत्यपरं
त्रिसत्यंसत्यस्ययोनिंनिहितंचसत्ये ॥ सत्यस्यसत्यंऋतसत्यनेत्रंसत्यात्मकंत्वांशरणं
प्रपन्नः ॥ ५ ॥ सदासर्वरूपंत्रिसत्यंत्रिभेदैर्विहीनंसमंनेतिरूपंपुराणम् ॥ नुतंयोगि
भिर्देवमुख्यैःशिवाद्यैर्गणानांपतिंज्येष्ठराजंभजामि ॥ ६ ॥ सत्यरूपंसत्यसंधंसत्य
नामांकितंविभुम् ॥ यत्सत्येनजगत्सत्यंसत्यतत्त्वंनमाम्यहम् ॥ ७ ॥ प्रणमामि

जगन्नाथंजगत्कारणकारणम् ॥ अनाथनाथंशिवदंतापत्रयविमोचनम् ॥ ८ ॥
अमोघंपुंडरीकाक्षंगणेशंविघ्ननाशनम्॥हृषीकेशंजगन्नाथंवागीशंवरदायकम् ९॥
गुणपूर्णंगुणातीतमुमासुतमहंभजे॥ जनार्दनंजनानंदंनागयज्ञोपवीतिनम् ॥१०॥
प्रणमामिसदासत्यंनगजायाःप्रियंकरम् ॥ सत्यैकदंतंवरदंवंदेहंकामदंवरम् ॥११॥
लीलयाचततंविश्वंयेनतस्मैनमोनमः ॥ उदितादित्यसंकाशंज्ञानानंदशरीरिणम्
॥ १२ ॥ चतुर्भुजंगजास्यंचत्रिनेत्रंशशिशेखरम् ॥ आश्लिष्टंसिद्धिबुद्धिभ्यांवाम
दक्षिणतःक्रमात् ॥१३॥ ब्रह्मरुद्रादिभिःसर्वैरुपास्यंसर्वदैवतैः ॥ स्मितवक्त्रंविशा
लाक्षंलंबोदरमहंभजे ॥ १४ ॥ फणिपतिफणमणिविलसितमुकुटंदिनकरहिमकर
हुतवहनयनम् ॥ मदजलपरवशगजवरवदनंप्रणमतगणपतिमभिमतफलदम् ॥
॥१५॥ नमःसत्यविघ्नेश्वरायास्यकर्त्रेनमःशुद्धसत्वायविश्वस्यभर्त्रे ॥ करालायका
लात्मकायास्यहर्त्रेनमस्तेजगन्मंगलायादिमूर्ते ॥ १६ ॥ आवाहनंनजानामिन
जानामिविसर्जनम् ॥ पूजांचैवनजानामिक्षम्यतांपरमेश्वर ॥१७॥ मंत्रहीनंक्रि

याहीनंभक्तिहीनंसुरेश्वर ॥ यत्पूजितंमयादेवपरिपूर्णंतदस्तुमे ॥१८॥ अन्यथा
शरणंनास्तित्वमेवशरणंमम ॥ तस्मात्कारुण्यभावेनरक्षस्वगणनायक ॥ १९ ॥
जातस्यजायमानस्यगर्भस्थस्यचदेहिनः ॥ माभून्ममकुलेजन्मशांकरंदैवतंविना
॥ २० ॥ अनायासेनमरणंविनादैन्येनजीवनम् ॥ गणेशकृपयादेहित्वयिभक्ति
मचंचलाम् ॥ २१ ॥ रोगपातकदौर्भाग्यदारिद्र्यविनिवृत्तये ॥ अशेषाघविनाशा
यप्रसीदगणनायक ॥ २२ ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ प्रार्थनापुष्पांजलिंस० ॥ (अ
थश्रीसत्यविनायकायविशेषार्घ्यंदद्यात्॥ तद्यथा॥ हिरण्यफलगंधपुष्पाक्षतयुतंशु
द्धोदकमर्घ्यपात्रेगृहीत्वा ॥) लंबोदरनमस्तुभ्यंसततंमोदकप्रिय ॥ गृहाणार्घ्यं
मयादत्तंसंकटान्मांनिवारय ॥ ॐ श्रीसत्यविनायकायसांगायसपरिवारायनमः
इदमर्घ्यंसमर्पयामि॥ (अथैकविंशतिवारंगणेशगायत्रीजपंकुर्यात्॥ ततउत्तरन्या
सः) ॐ ब्राह्मणोस्य० ॥ हृदयाय० ॥ ॐ चंद्रमाम० ॥ शिरसेस्वाहा ॥ ॐ ना
भ्याआसी० ॥ शिखायैवषट् ॥ ॐ सप्तास्या० ॥ कवचायहुम् ॥ ॐ यज्ञेनय

ज्ञ० ॥ अस्त्रायफट् ॥ अनेनयथाज्ञानेनकृतपूजनेनश्रीसत्यविनायकःप्रीयतांन मम ॥ ॐ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ अद्यपूर्वोच्चरित०श्रीस०प्रीत्यर्थं श्रीसत्यविनाय कव्रतांगभूतंतत्कथाश्रवणमहंकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥ गंधपुष्पाक्षतादिभिःक थापुस्तकपूजांपौराणिकपूजांचकृत्वा सुहृन्मित्रादिजनैःसहैकाग्रचित्तेनकथाश्रव णंकुर्यात् ॥ ततोमहानैवेद्यसमर्पणंब्राह्मणदंपतीभोजनंचयथाशक्तिकृत्वासुहृद्यु तोभुंजीत ॥ इतिश्रीसत्यविनायकपूजासमाप्ता ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ सूत शौनकादिऋषींला सांगतात–पूर्वीं सत्यलोकीं ब्रह्मदेव स्वस्थ बसलेला असतां त्याजपाशीं नारद येऊन, सर्व लोकांचें कल्याण इच्छित होत्साता अत्यंत नम्रतेनें ब्रह्मदेवाला नमस्कार करून प्रश्न करता झाला ॥ १ ॥ नारद ह्मणतो हे भगवन्,

श्रीगणेशायनमः ॥ अथकथा ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ सत्यलोकेस
मासीनंब्रह्माणंनारदोऽब्रवीत् ॥ लोकानांहितमन्विच्छन्प्रणयावनतोभृ
शम् ॥ १ ॥ ॥ नारद उवाच ॥ ॥ भगवन्सर्वतत्त्वज्ञपितःकरुणया
वद ॥ कःसेवनीयोमनुजैर्हितार्थंवांच्छितार्थदः ॥ अल्पायासेनफलदःस
मोयुगचतुष्टये ॥ २ ॥ ॥ ॥

हे तात, आपण सर्व तत्त्व जाणणारे आहांत. याकरितां ह्या जगांत मनुष्यांनीं आपल्या कल्याणाकरितां कोणत्या देवाची सेवा करावी? कृतआदि चारी युगांमध्येंही फार आयासावांचून फल देणारा व सर्व मनोरथ पूर्ण करणारा देव कोणता? हें कृपा करून सांगा ॥२॥

हें नारदाचें भाषण ऐकून ब्रह्मदेव ह्मणतात, नारदा, सर्व वेदांच्यापूर्वी प्रतिष्ठा पावलेला ह्मणजे ज्यापासून वेद झाले तो ॐकाररूपी भगवान् तोच या कलियुगामध्यें प्रत्यक्ष फल देणारा सत्यविनायक नांवाचा देव होय ॥ ३ ॥ याविषयीं पूर्वी शिवपार्वतींचा संवाद कलियुगांत सद्यःफल देणारा पुरातन इतिहास प्रसिद्ध आहे ॥ ४ ॥ एकदां कैलासावर श्रीशंकर सुखानें

॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ ॐ काररूपीभगवान्योवेदादौप्रतिष्ठितः॥ देवःप्रत्यक्षफलदःकलौसत्यविनायकः ॥ ३ ॥ अत्राप्युदाहरंतीममितिहासंपुरातनम्॥ शिवपार्वतीसंवादंकलौसद्यःफलप्रदम् ॥ ४ ॥ एकदासुखमासीनः कैलासेवृषभध्वजः ॥ एवमेवकृतप्रश्नांपार्वतींसउवाचह ॥ ५ ॥ ॥ शिव उवाच ॥ ॥ कदाचित्स्वाश्रमेसंस्थःसुदामाऽकिंचनोद्विजः ॥ स्वाचारः परमोदारःस्त्रियासंबोधितोययौ ॥ ६ ॥ ॥

बसलेले असतां आतां तूं जसा प्रश्न केलास त्याप्रमाणें पार्वतीनें प्रश्न केला त्यावेळीं त्यांनीं तिला हा सांगितला ॥ ५ ॥ शंकर ह्मणतात हे प्रिये, सुदामा नांवाचा एक ब्राह्मण उत्तम आचारसंपन्न व मोठा उदार असून अगदीं दरिद्री होता. तो एकदां कुटुंबपोषणाच्या चिंतेनें

व्याकुळ होऊन आपल्या आश्रमांत बसला असतां त्याची स्त्री ह्मणाली, (महाराज, आपला बाळमित्र गुरुबंधु श्रीकृष्ण ऐश्वर्यसंपन्न असा द्वारकेंत नांदत असून तो दीन व ब्राह्मण यांविषयीं अत्यंत दयाळू आहे त्याला भेटाल तर तो तुमचें दारिद्र्यदुःख दूर करील) इत्यादि स्त्रियेनें बोध केला त्यावेळीं तो ब्राह्मण द्वारकेस जाण्याकरितां निघाला ॥ ६ ॥ जातानां स्त्रियेनें कृष्णाला भेट देण्याकरितां ह्मणून दोन तीन मुठी पोहे मोठ्या प्रयत्नानें संपादन

पटच्चरेसमाबध्यचिपिटान्क्लेशसंचितान् ॥ द्वारकायांवासुदेवंद्रष्टुंमित्रंपु
राभवत् ॥ ७ ॥ तेनसंमानितोऽत्यंतंसेवयाभोजनादिना ॥ तंभुक्तवंतमे
कांतेज्ञात्वाऽऽकृत्यातदिंगितम् ॥ ८ ॥ ॥

करून फाटक्या चिंध्यांत बांधून दिलेले घेऊन तो पूर्वींच्या मित्राला भेटण्याकरितां द्वारकेस गेला ॥ ७ ॥ तेव्हां तो आलेला पाहून कृष्णानें त्याचा मोठा सत्कार केला. पहिल्यानें मधुपर्क-पूजा केली, नंतर सुगंधितेल लावून स्नान घातलें, व षड्रस भोजन देऊन तांबूल दिलें. नंतर उभयतां एकांतीं गोष्टी करीत बसले, तेव्हां श्रीकृष्णानें त्याच्या चर्येवरून इंगित जाणलें ॥ ८ ॥

आणि ह्मणाला मित्रा, मला भेट काय आणलीस ती दे, असें ह्मणून त्याच्याकडची चिंध्यांची पुरचुंडी घेतली आणि त्यांतील मूटभर पोहे भक्षण करून श्रीकृष्ण तृप्त झाले आणि मनांत ह्मणाले हाय हाय ! माझ्या मित्राला काय हें दारिद्य ! असो. राजामध्यें व या ब्राह्मणामध्यें कितीसें अंतर राहतें तें पाहतों ॥ ९ ॥ सत्यविनायकाच्या संतोषानें याचें दरिद्र आतां नाहींसें

भुक्त्वातान्पृथुकान्जीर्णान्मनसापर्यतप्यत ॥ ममिमित्रेऽकिंचनत्वंरा
ज्ञिविप्रेकियत्त्विति ॥ ९ ॥ अलक्ष्मींनाशयाम्यस्यश्रीविनायकतोषतः ॥
इतिसंचिंत्यपप्रच्छकुशलंतेकुटुंबके ॥ १० ॥ कयावृत्त्याकरोषित्वंस्वपोष्य
परिपालनम् ॥ निशम्यमाधवींवाणींह्रीणःपुनरुवाचतम् ॥ ११ ॥ ॥

करतों. असा विचार करून त्यानें सुदामाला प्रश्न केला कीं मित्रा, तुझीं मुलें माणसें क्षेम आहेत ना ? ॥ १० ॥ तूं आपल्या पोष्यवर्गाचें पालन पोषण कोणत्या धंद्यानें व कसें करतोस ? असी कृष्णाची प्रेमवाणी ऐकतांच सुदामा लज्जित होऊन कृष्णाला ह्मणतो ॥ ११ ॥

देवा, तूं नाथ असल्यामुळें सर्व जगाचें कल्याण आहे, मग तुझ्या मित्राचे घरीं कुशल आहे यांत काय विचारावें ! हे यदुकुलश्रेष्ठा, मी आपल्या पोष्यवर्गाचें परिपालन अयाचित वृत्तीनें करीत असतों ॥ १२ ॥ तें ऐकून श्रीकृष्ण ह्मणतात, मित्रा, अयाचित्त वृत्ति ही सहन करण्याला जरी कठीण आहे तथापि ती नित्यकर्मामध्यें गणली असल्यामुळें ती ईश्वरार्पणबुद्धीनें नित्य

सुदामोवाच ॥ ॥ त्वयिनाथेजगत्क्षेमकिमुमित्रकुलेतव ॥ बिभर्म्ययमृत वृत्तेनपोष्यवर्गंयदूद्वह ॥ १२ ॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ॥ अयाचितमिदं वृत्तंसोढुंकठिनमप्युत ॥ ईश्वरार्पणबुद्ध्यैवनित्यकर्मोदितंयतः ॥ भुक्तिमु क्तिप्रदंदेवंभजसत्यविनायकम् ॥ १३ ॥ इतिसंबोधितोविप्रःसुदामाकरु णात्मना ॥ हरिणातंप्रत्युवाचकोऽसौसत्यविनायकः ॥ १४ ॥ ॥

चालवून भुक्तिमुक्ति देणारा जो सत्यविनायक त्याचें तूं आराधन कर ॥ १३ ॥ याप्रमाणें त्या करुणासागर श्रीकृष्णानें सांगतांच सुदामा त्याला ह्मणाला, हे भगवन्, आपण ह्मणतां तो सत्य-विनायक कोण हें मला सांगा ॥ १४ ॥

श्रीकृष्ण ह्मणाले मित्रा, जो सर्वांचा आदि असून सर्वांनीं पूजा करण्याला योग्य व जो साक्षात् परब्रह्मस्वरूपी आणि ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर इत्यादि आह्मी सर्व देव ज्याचे सेवकगण आहोंत, ॥ १५ ॥ तसेच शुद्ध अंतःकरणाचे पुरुष व हठादि योग करणारे योगी ज्याची उपासना करतात असा तो देव आहे याकरितां हे सख्या, तूं त्याचें व्रत कर ह्मणजे तुला फलप्राप्ति

श्रीकृष्ण उवाच ॥ ॥ यःसर्वाद्यःसर्वपूज्योब्रह्मणांब्रह्मणस्पतिः ॥ वयंय स्यगणाःसर्वेदेवाविधिहरादयः ॥ १५ ॥ यजंतेविमलात्मानोयेन्येहठपरा यणाः ॥ तस्यव्रतंकुरुसखेसद्यःफलमवाप्स्यसि ॥ १६ ॥ लोकानामुपका रायस्यात्त्वदाचरितंव्रतम् ॥ कलौसिद्धिविहीनानांस्वल्पायासेनकामदम् ॥ १७ ॥ ॥ सुदामोवाच ॥ ॥ कस्मिन्मासिदिनेवापिकार्यंकोवावि धिःस्मृतः ॥ किंफलंचास्यकस्याभूदेतन्मेसकलंवद ॥ १८ ॥ ॥

होईल ॥ १६ ॥ आणि तूं आचरण केलेलें तें व्रत लोकोपकारार्थही होईल ह्मणजे तुझें पाहून लोक आचरण करतील. कलियुगांत सिद्धिहीन झालेल्या लोकांला थोड्या श्रमानें सर्व हेतु पूर्ण करणारें हें व्रत आहे ॥ १७ ॥ हें ऐकून सुदामा ह्मणाला, हे कृष्णा, हें सत्यविनायकाचें व्रत कोणत्या

महिन्यांत व कोणत्या दिवशीं करावें, याचा विधि कसा व फल काय, हें आजपर्यंत कोणीं केलें व कोणाला सफल झालें, हें सर्व लोकोपकारार्थ व या व्रताची प्रसिद्धि व्हावी ह्मणून मला सांगा. असें विचारतांच श्रीकृष्ण ह्मणाले, ब्राह्मणा, या व्रतासंबंधानें सर्व विधि तुला सांगतों ऐक ॥ १८ ॥ १९ ॥ पुष्टिपति (पालनकर्ता) जो विनायक याचा जन्म वैशाखमा-

सर्वलोकोपकारार्थंव्रतस्यास्यप्रसिद्धये ॥ ॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ॥ अहंवदामितेप्रीत्याविधानंव्रतसंभवम् ॥ १९ ॥ यतःपुष्टिपतेर्जन्मवैशाखेपौर्णिमादिने ॥ तस्यांवरचतुर्थ्यांवाभौमेवाभृगुवासरे ॥ २० ॥ कस्मिन्नपिशुभदिनेप्रातःसंकल्पयेद्व्रतम् ॥ तिलामलककल्केनस्नायान्नित्यविधिंचरेत् ॥ २१ ॥ ॥ ॥

साच्या पूर्णिमेस झाला. याकरितां त्या दिवशीं किंवा वरद चतुर्थीस अथवा भौमवारीं किंवा शुक्रवारीं हें व्रत करावें ॥ २० ॥ अथवा कोणत्याही शुभ दिवशीं करावें. हें ज्या दिवशीं करावयाचें असेल त्या दिवशीं प्रातःकालीं व्रताचा संकल्प करावा. आणि तीळ व आंवळ्यांचें उटणें अंगाला लावून स्नान करून नित्यविधि करावा ॥ २१ ॥

हे मित्रा, व्रतकर्त्यानें प्रदोषकालीं पुनः स्नान करून पुण्याहवाचन करून नवग्रहांची पूजा करावी ॥ २२ ॥ आणि अनेक प्रकारच्या रंगांनीं रांगोळी घातलेल्या जागेंत केळीच्या खांबांचें मखर करून, सुगंधि पुष्पांच्या माळा, आरसे यांनीं सुशोभित ॥ २३ ॥ सुंदर मंडपिका बांधून मखराच्या मध्यभागीं कलश ठेवावा. त्यावर चतुर्द्वारयुक्त विनायकाचें यंत्र ठेवावें ॥ २४ ॥

पुनःप्रदोषसमयेव्रतीस्नानंचरेत्प्रिय॥स्वस्तिवाच्यतुसंपूज्यखेटान्गोमयशोधिते ॥ २२॥ रंगवल्लीयुतेदेशेकदलीस्तंभमंडिते ॥ सुगंधिनानापुष्पाढ्यामादर्शावलिराजिताम् ॥२३॥ कुर्यान्मंडपिकांचारुतन्मध्येकलशंन्यसेत्॥ तत्रवैनायकंयंत्रंचतुर्द्वारविराजितम् ॥२४॥ लक्ष्मीनारायणौचैवपार्वतीपरमेश्वरौ ॥ महीवराहकौशक्तिमदनौकोणदिक्क्रमात् ॥२५॥ लिखेदष्टदलंवापिदेशिकाज्ञामवाप्यच॥अष्टगंधेनविलिखेद्रक्तचंदनतोपिवा ॥२६॥

यंत्रावर लक्ष्मीनारायण, पार्वतीमहेश्वर, पृथिवीवराह आणि शक्तिमदन ह्या चार देवतांची चार कोपऱ्यांस क्रमानें स्थापना करावी ॥ २५ ॥ विनायकयंत्र नसेल तर गुरुच्या आज्ञेनें अष्टगंधाचें किंवा रक्तचंदनाचें अष्टदल काढावें ॥ २६ ॥

नंतर पूजाद्रव्याचें प्रोक्षण करून अष्टदलामध्यें सत्यविनायकाची स्थापना करावी आणि गोधूलीनें भरलेलें आकाश असतें अशा प्रदोषकालीं वित्तशाठ्य न करतां स्वतःच्या अधिकारानुरूप वैदिक किंवा पुराणोक्त मंत्रांनीं षोडशोपचार पूजा करावी ॥ २७ ॥ २८ ॥ गव्हांचा रवा, साखर व

पूजाद्रव्याणिसंप्रोक्ष्यमध्येसत्यविनायकम् ॥ अधिकारानुसारेण (वित्त
शाठ्यविवर्जितः ॥२७॥ गोरजश्छुरिताकाशे) पूजयेद्वैदिकादिभिः ॥
मंत्रैःषोडशकैश्चैवोपचारांस्तत्रकल्पयेत् ॥ २८ ॥ गोधूमचूर्णसंयुक्ता-
ञ्छर्करापरिमिश्रितान् ॥ सपादक्षीरखर्वौतथमोदकान् घृतपाचितान्
॥ २९ ॥ यथाविभवतोनानापक्वान्नानिनिवेदयेत् ॥ नैवेद्यार्थंततोबीजपू
रंमुखविशुद्धये ॥ ३० ॥ ॥ ॥

दुधाचा खवा हे तीन पदार्थ सवामानानें घेऊन त्यांचे तुपांत तळलेले मोदक ॥ २९ ॥ आणि तसींच यथाशक्ति अनेक पक्वान्नें यांचा नैवेद्य समर्पण करावा. व मुखशुद्धीकरितां पेरू, डाळिंबें इत्यादि नानाप्रकारचीं फळें अर्पावीं ॥ ३० ॥

शमीपत्रें, मंदारपुष्पें व दूर्वाङ्कुर यांनीं पुष्पांजलि अर्पण करावी. पूजा झाल्यावर कथा ऐकून ब्राह्मणांची गंधपुष्पादिकांनीं पूजा करावी ॥ ३१ ॥ सुवासिनींला हळद कुंकूं द्यावें व ब्राह्मणसुवासिनींला भोजन घालावें. नंतर बांधवांसह ॥ ३२ ॥ व स्त्रियांसहवर्तमान आपण

शमीमंदारदूर्वाभिर्मंत्रपुष्पांजलिंन्यसेत् ॥ श्रुत्वाकथांसमभ्यर्च्यगंधमा
ल्यादिभिर्द्विजान् ॥ ३१ ॥ पतिवत्नीःस्त्रियोप्येवंहरिद्राकुंकुमादिभिः ॥
यथाशक्त्याद्विजाभोज्याःपश्चाद्बंधुजनैःसह ॥ ३२ ॥ स्त्रीभिःप्रसादंसंभु
ज्यततोजागरणंचरेत् ॥ शास्त्रवादैर्नृत्यगीतैरूपकैर्विविधैरपि ॥ ३३ ॥
बालानांदंडलीलाभिस्तथाबुद्धिबलादिभिः ॥ स्वयंसमाहितमनायावत्सू
र्योदयोभवेत् ॥ ३४ ॥ एवंव्रतंप्रकुर्वाणःसद्यःफलमवाप्नुयात् ॥ धनंधान्यं
पशून्दारान्सुतमायुर्निरोगताम् ॥ ३५ ॥ ॥

प्रसाद भक्षण करून नंतर रात्रौ जागरण करावें. शास्त्रांतील वादविवाद, नृत्यगीत, नानाप्रकारचीं ललितें ॥३३॥ मुलांचा दांडपट्ट्याचा खेळ, बुद्धिबळांचा खेळ इत्यादि रात्रभर करावें. आपण सूर्योदयापर्यंत स्वस्थ अंतःकरणानें असावें ॥ ३४ ॥ याप्रमाणें व्रत करणाराला

तत्काल फलप्राप्ति होते. सकाम असेल त्याला धन, धान्य, पशु, स्त्री, पुत्र, आयुष्य, आरोग्य ॥ ३५ ॥ मान, सद्विद्या, यांपैकीं पाहिजे तें प्राप्त होतें. आणि निष्कामाला मोक्ष प्राप्त होतो. पूर्वी सर्व जलमय होतें त्यावेळीं ॥ ३६ ॥ आपणाला सृष्टि करण्याची शक्ति यावी ह्मणून ब्रह्मदेवानें हें व्रत केलें. त्यायोगानें साक्षान्मंगलमूर्तीनें त्याला नानाप्रकारची सृष्टि करण्याचें

मानंसुविद्यांलभतेनिष्कामोमोक्षमाप्नुयात् ॥ ब्रह्मणाऽकारिसृष्ट्यर्थंजगत्ये
कार्णवेपरम् ॥३६॥ साक्षान्मंगलमूर्तिस्तंसामर्थ्यंविविधंददौ ॥ हरिणा
ऽकारिविप्रैतत्स्वाधिकारार्थसिद्धये ॥ ३७॥ मयासंसाधिताशक्तिःपालने
कुर्वताव्रतम्॥स्वेच्छावतारसामर्थ्यंततःप्राप्तंसखेपरम् ॥३८॥ सदैवाहंकरो
म्येतद्व्रतंतुभृगुवासरे॥श्वोस्तितन्मेकारयितुमाचार्यस्त्वागमिष्यति ॥३९॥

सामर्थ्य दिलें. हें ब्राह्मणा, तसेंच जगत्पालन करण्याचें सामर्थ्य यावें ह्मणून विष्णूनें हें व्रत केलें ॥३७॥ हे मित्रा, मीही हें व्रत केलें, त्यामुळें पालन करण्याची शक्ति व पाहिजे त्यावेळीं वाटेल तसा अवतार घेण्याचें सामर्थ्य मला आलें ॥३८॥ हें व्रत प्रत्येक शुक्रवारीं मी करीत असतों. उद्यांच भृगुवारीं तें व्रत आहे व तें करविण्यासाठीं आमचा कुलाचार्य गर्गमुनि येईल ॥ ३९ ॥

त्या गर्गाकडून या व्रताची बराबर माहिती घे, प्रसाद घे आणि मग जा. हें कृष्णाचें भाषण ऐकून सुदामा मोठ्या आनंदानें तेथें राहिला ॥ ४० ॥ दुसरे दिवशीं गर्गाचार्यापासून या व्रताची सर्व माहिती घेतली आणि संध्याकाळीं प्रसादाचे वेळीं मनांत विचार केला ॥ ४१ ॥ वो असा

गर्गस्तस्मात्प्रतिश्रुत्यप्रसादंप्राप्ययास्यसि ॥ भवानितिगिरंश्रुत्वास्थितः परमयामुदा ॥ ४० ॥ अपरस्मिन्दिनेगर्गात्समाधीकृत्यतद्व्रतम् ॥ सायं प्रसादावसरेहृदिचिंतितवानसौ ॥ ४१ ॥ मयाऽमृतेनवृत्तेनयदाकिमपिलभ्यते ॥ तदैवपूजयिष्यामिदेवंसत्यविनायकम् ॥ ४२ ॥ भुक्त्वा प्रसादंहरिणाकृत्वाजागरणंसह ॥ शुद्धचित्तोद्विजोभक्त्याऽभजत्सत्यविनायकम् ॥ ४३ ॥ ॥ ॥

कीं, मला ज्या वेळीं अयाचितवृत्तीनें कांहीं मिळेल त्या वेळीं त्याच द्रव्यानें मी सत्यविनायकाची पूजा करीन ॥ ४२ ॥ असा संकल्प करून प्रसाद भक्षण केला, आणि कृष्णाबरोबर जागरण केलें. याप्रमाणें सुदामानें शुद्धमनानें सत्यविनायकाची सेवा केली ॥ ४३ ॥

आणि प्रातःकालीं कृष्णाची आज्ञा घेऊन घरीं जाण्यास निघाला. तों मार्गांत मोठें आश्चर्य घडलें. सूत ह्मणतात ऋषिजन हो, ऐका. मणि नांवाचा एक वैश्य नानाप्रकारच्या रत्नांनीं संपन्न श्रीमान् होता. ॥ ४४ ॥ त्यानें व्यापारांत पुष्कळ द्रव्य मिळविलें तें इतकें कीं तें गोण्यांत भरून शंभर टोणग्यांवर घालून आपल्या घरीं येण्यास निघाला व मार्गांत

गच्छन्मार्गेचित्रमभूत्तच्छृणुध्वंमहर्षयः॥ ॥सूतउवाच॥ ॥मणिना मावणिक्कश्चित्कूप्यरत्नादिभिर्वृतः ॥ ४४ ॥ तेनसंपादितंक्लेशाच्छतमाहि षवाहितम् ॥ गृहंयास्यन्प्रसुष्वापैकस्मिन्ग्रामेनिशामुखे ॥ ४५ ॥ दस्यु भिस्तद्धनंरात्रौहृतंसकलमंजसा ॥ उषःकालेगंतुकामस्तद्धनंनावपश्यत ॥ ४६ ॥ धनव्ययापायात्संतप्तोविललापातिदारुणम् ॥ यदृच्छयाजगादा सौतस्मात्किमपिलभ्यते ॥ ४७ ॥ ॥

संध्याकाळ झाल्यामुळें एका गावांत वस्तीस राहिला व तेथें निजला ॥ ४५ ॥ एवढ्यांत त्या रात्रीं त्याचें सर्व द्रव्य चोरांनीं लुटलें, प्रातःकालीं पाहतो तों सर्व द्रव्य गेल्यानें कोठें दिसेना ॥ ४६ ॥ एकदम सर्व द्रव्य गेल्यामुळें दुःखानें संतप्त झाला व विलाप करूं लागला

व सहजवृत्त्या ह्मणाला कीं या गेलेल्या द्रव्यांतील जर काांहीं द्रव्य मला मिळालें ॥ ४७ ॥ तर प्रथमतः जो ब्राह्मण माझ्या दृष्टीस पडेल त्याला त्यांतलें अर्धें द्रव्य देईन. असें बोलून तो वैश्य इकडे तिकडे पाहतो तों त्याला आपली हजार मोहरा भरलेली एक पेटी सांपडली. एवढ्यांत सुदामा रस्त्यानें जातांना त्याच्या दृष्टीस पडला ॥ ४८ ॥ तेव्हां त्या वैश्यानें सुदाम्याला

दास्येतदर्धंविप्रायपूर्वंदृग्विषयायमे ॥ इतस्ततोविचिन्वन्समंजूषांलब्धवानसौ ॥ स्वर्णमुद्रासहस्रस्यसुदामातावदाययौ ॥ ४८ ॥ तस्मैपंचशतंमुद्रादत्तवान्सवणिङ्मुदा ॥ तस्मिन्नेवदिनेतत्रकृतवान्समुनिर्व्रतम् ॥४९॥ सायंपूजांविधायासौनिबद्धकरसंपुटः ॥ शुद्धांतरात्मासंतस्थावाकांक्षन्प्रभुदर्शनम् ॥ ५० ॥ ॥ ॥

बोलावून मोठ्या आनंदानें पांचशें मोहरा दिल्या, एकदम पांचशें मोहरा मिळतांच त्या दिवशीं त्याच ठिकाणीं त्यानें सत्यविनायकाचें व्रत केलें ॥ ४९ ॥ सायंकाळीं पूजा झाल्यानंतर प्रभूचें दर्शन व्हावें ह्या इच्छेनें हात जोडून शुद्धांतःकरण होत्साता ॥ ५० ॥

दृढासन घालून नासाग्रीं दृष्टि ठेवून ध्यान करीत बसला तों त्याच्यापुढें सत्यविनायक प्रत्यक्ष मूर्तिमान प्रगट झाला ॥ ५१ ॥ तो हातांमध्यें दहा आयुधें घेऊन सिंहावर बसलेला किरीटकुंडलांनीं शोभायमान आणि अत्यंत पुष्ट अशा वक्षस्थलानें व भुजांनीं युक्त ॥ ५२ ॥

नासाग्रन्यस्तनयनोदृढासनपरिग्रहः ॥ तावत्प्रकटतांयातःपुरःसत्यवि
नायकः॥५१॥दशायुधधरःश्रीमान्देवःपंचास्यवाहनः॥किरीटकुंडलधरः
पीनवक्षाबृहद्भुजः ॥ ५२॥ नाभिशेषोगजमुखोवामांगेसिद्धिमंडितः ॥
दृष्ट्वाऽपूर्वंसुदामातंकोटिमन्मथसुंदरम् ॥५३॥ कोटिचंद्रादित्यकांतिंतत्पा
दन्यस्तमस्तकः ॥ नुनावपरयाभक्त्यावरदंविघ्ननाशनम् ॥ ५४ ॥ ॥

ज्याच्या नाभीवर सर्प, गजासारखें मुख, डाव्या बाजूस अष्टमहासिद्धींनीं मंडित, ज्याचें लावण्य कोटि मदनांहून सुंदर ॥ ५३ ॥ कोट्यवधि सूर्यांच्या कांतीप्रमाणें लखलखित ज्याची कांति अशा त्या अपूर्व रूपाला पाहून त्याच्या पायांवर मस्तक ठेवून त्या वर देणाऱ्या विघ्ननाशनाची स्तुति करूं लागला ॥ ५४ ॥

सुदामा ह्मणतो हे प्रभो, सर्वकाळ तूं सत्यरूप, सर्वांला समान असून भूत भविष्य वर्तमान या तीन्हींकाळीं सत्यत्वानें असणारा, सत्व, रज, तम या तीन गुणांच्या भेदानें रहित आहेस. तुझ्या स्वरूपाचा निश्चय कोणाच्यानें करवत नाहीं, तूं फार प्राचीन, तूं सर्व गणांचा मुख्य. ज्याची शिवादि देव, वेद व योगी निरंतर स्तुति करतात असा जो तूं ज्येष्ठराज त्या

सुदामोवाच ॥ ॥ सदासत्यरूपंत्रिसत्यंत्रिभेदैर्विहीनंसमंनेतिरूपंपुरा
णम् ॥ नुतंयोगिभिर्वेदमुख्यैःशिवाद्यैर्गणानांपतिंज्येष्ठराजंभजामि
॥ ५५ ॥ इतिस्तुत्वाननर्तासौसरोमांचःसगद्गदः ॥ मेनेधन्यंस्वमात्मा
नंतपोविद्यांकुलंवयः ॥ ५६ ॥ ॥ शिवउवाच ॥ ॥ तुष्टोभक्त्यापर
मयातमाहसविनायकः ॥ श्रीसत्यविनायकउवाच ॥ वरयस्ववरा
न्विप्रसुदामन्स्वमनोगतान् ॥ ५७ ॥ ॥ ॥

तुला मी भजतों. ॥ ५५ ॥ याप्रमाणें स्तुति करून तो सुदामा रोमांचयुक्त व गद्गदकंठ होऊन नाचूं लागला व ह्या जगांत मी धन्य आहें व माझें तप, विद्या, कुल, वय हींही धन्य आहेत असें मानिता झाला ॥ ५६ ॥ शिव ह्मणाले, त्या वेळीं त्या सुदामाच्या अत्यंत

भक्तियुक्त व्रतानें सत्यविनायक संतुष्ट झाला आणि त्याला ह्मणाला, हे सुदाम ब्राह्मणा,
मनास वाटेल तो वर माग. मी सर्व तुला देईन. मी तुझ्या भक्तीनें आणि स्तोत्रानें संतुष्ट
झालों ॥ ५७ ॥ हें सत्यविनायकाचें भाषण ऐकून सुदामा ह्मणतो, देवा, तुझ्या स्वरूपाला
ब्रह्मदेव, विष्णु, शंकर इत्यादिक देवही जाणत नाहींत ॥ ५८ ॥ तें स्वरूप जर आज मला

व्रतेनपरितुष्टोहंभक्त्यास्तोत्राद्ददामितान् ॥ ॥ सुदामोवाच ॥ ॥
नविदुर्यत्स्वरूपंतेब्रह्माहरिहरादयः ॥ ५८ ॥ कमन्यंहिवरंयाचेकृपयाद्द
क्पथंगतः ॥ देहिभक्तिंत्वच्चरणेदृढामव्यभिचारिणीम् ॥ ५९ ॥ श्रीशिव
उवाच ॥ ॥ दत्त्वाभक्तिंदृढांतस्मैसंपदंधनदाधिकाम् ॥ ययौस्वानंदभु
वनंदेवःसत्यविनायकः ॥ ६० ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेशिवपार्वतीसंवादे
सत्यविनायकव्रतोपाख्यानेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥

दृष्टिगोचर झालें तर याहून अन्य वर कोणता मागावा? हे भगवन्, तुझ्या चरणकमलीं ॥२३॥
अव्यभिचारिणी दृढ अशी भक्ति दे ह्मणजे झालें ॥ ५९ ॥ शिव ह्मणतात; हें सुदामाचें भाषण
ऐकून सत्यविनायक देव आपले ठिकाणीं दृढभक्ति आणि कुबेराहून अधिक संपत्ति सुदामाला

देऊन आपल्या आनंदभुवनाला जाता झाला (अंतर्धान पावला) ॥ ६० ॥ इति श्रीब्रह्मांडपुराणे सत्यविनायककथामहाराष्ट्रटीकायां प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ पार्वती ह्मणाली, हे प्राणेश, तो भगवान् सत्यविनायक अंतर्धान पावल्यानंतर त्या सुदामाला संपत्ति कशी मिळाली! ॥ १ ॥ कारण, तो केवळ अयाचितवृत्तीनें चरितार्थ करणारा होता, व्यवहार धंदा कांहीं नाहीं,

॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ अंतर्हितेभगवतिदेवेसत्यविनायके ॥ सुदामासक
थंलेभेपरांप्राणेशसंपदम् ॥१॥ कुर्वन्नमृतवृत्त्यातुव्रतंयोगपरायणः ॥ ॥
॥ श्रीशिवउवाच ॥ ॥ प्रसासार्थंजागरायसमाहूताःसमागताः ॥ २ ॥
ग्रामीणाःपुरुषानार्यस्तेषुवैश्यःसचाययौ ॥ दृष्ट्वातच्चित्रमखिलंविनयात्पृ
ष्टवानसौ ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥

मग संपत्ति कशी मिळाली तें सांगा. हा प्रश्न ऐकून शिव ह्मणाले, हे प्रिये ऐक. मणिनांवाच्या वैश्याकडून पांचशें मोहरा मिळून सुदामानें व्रत केलें त्याच्या प्रसादार्थ व जागरार्थ ॥ २ ॥ गांवांतील स्त्रिया व पुरुष आले होते, त्यांमध्यें तो वैश्यही आला होता. त्यानें तो चमत्कार पाहून मोठ्या नम्रतेनें सुदामाला विचारिलें ॥ ३ ॥

मणि ह्मणतो, हे ब्राह्मणा, तूं अत्यंत दरिद्री असून यावेळीं सुदैवानें तुला पुष्कळ द्रव्य मिळालें तें तूं सर्व या व्रताकडे खर्च केलेंस याचें कारण काय तें कृपाकरून मला सांग ॥ ४ ॥ माझें सर्व धन गेल्यामुळें मी अत्यंत शोकानें व्याकुळ झालों आहें. याचें माहात्म्य समजेल तर मीही हें

॥ मणिरुवाच ॥ ॥ भवानकिंचनोऽतीवलब्ध्वापिविपुलंधनम् ॥
अस्मिन्व्ययीकरोत्सर्वंकिमेतत्कृपयावद ॥४॥ अहंतदाचरिष्यामिविधनः
शोकसंकुलः ॥ श्रुत्वासविनयांवाणींततोसौसदयोद्विजः ॥५॥ उक्त्वा
सर्वंस्ववृत्तांतंव्रतंतस्माउपादिशत् ॥ विलोक्यचित्रंतत्सर्वंजनाःसद्भावभा
विताः ॥ ६ ॥ ददुर्नानाभूषणानिवसनानिधनानिच ॥ पुनर्द्विगुणद्रव्ये
णसुदामास्वगृहंययौ ॥ ७ ॥ ॥ ॥

व्रत करीन, अशी त्याची सविनय वाणी ऐकून सुदामाला दया आली ॥५॥ आणि आपला सर्व वृत्तांत त्याला सांगून सत्यविनायकव्रताचा उपदेश केला, सुदामानें सर्व द्रव्य व्रताला खर्च केलें हें आश्चर्य पाहून तेथें जमलेले सर्व लोक सद्भावानें युक्त झाले ॥६॥ नंतर त्यांनीं सुदामाला बहुत

द्रव्य, वस्त्रें, अलंकार इत्यादि दिले. त्या योगानें त्याच्याजवळ पुनः दुप्पट द्रव्य झालें. व तें घेऊन तो आपले घरीं गेला ॥ ७ ॥ घरीं जातो तों चमत्कार असा झाला कीं, त्याची पर्णकुटी होती ती कोठें दिसेना त्यामुळें तो चिंताक्रांत होऊन इकडे तिकडे पाहत आहे तें स्त्रियेनें पाहिलें आणि तिनें सेवकांला पुढें पाठविलें. ॥ ८ ॥ तेव्हां त्यांनीं सुदामाजवळ जाऊन

नापश्यत्तांपर्णकुटींचिंतांपरमिकामगात् ॥ तावत्तुसेवकास्तस्यकांतयापरि
नोदिताः ॥ ८ ॥ अभिगम्यार्चयामासुस्तैलाभ्यंजनपूर्वकम् ॥ स्नापयि
त्वात्वलंचक्रुरंशुकैर्भूषणैःशुभैः ॥ ९ ॥ अत्याश्चर्ययुतौचोभौपश्यतःसर्व
संपदः ॥ रत्नकांचनभित्तीश्चपर्यंकान्वस्त्रसंचयान् ॥ १० ॥

मोठ्या सत्कारानें त्याला घरांत आणला आणि तैलाभ्यंग करून उष्णोदकानें स्नान घातलें व उंची वस्त्रें, भूषणें यांनीं त्याला अलंकृत केला ॥ ९ ॥ त्यावेळीं सुदामा व त्याची स्त्री हीं उभयतां चकित होऊन चहूंकडे पाहूं लागलीं तों घराच्या भिंती रत्नजडित झाल्या आहेत, ठिकठिकाणीं मजेदार पलंग शोभत आहेत, व जिकडे तिकडे उत्तम उत्तम वस्त्रें झळकत आहेत ॥ १० ॥

घरांतील जमिनी जणूं काय मोत्यें, हिरे, माणिकें इत्यादिरत्नांनीं विचित्र दिसत आहेत, तसींच सर्व भांडीं सुवर्णाचीं आहेत व ठिकठिकाणीं नानाप्रकारचे सुंदर खाण्याचे पदार्थ आहेत ॥ ११ ॥ असें झालेलें सर्व आश्चर्य पाहून सुदामाची स्त्री त्याला ह्मणते, अहो

मुक्तामणिगणैश्चित्राण्यनेकानिस्थलानिच ॥ हैमानिसर्वपात्राणिभ
क्ष्याणिविविधानिच ॥ ११ ॥ दृष्ट्वैवंचित्रमखिलंभर्तारंसाजगादह ॥
किमिदंभवनंक्षुद्रंजातमिंद्रगृहोपमम् ॥ १२ ॥ ततोऽब्रवीत्सुदामातं
वृत्तांतमखिलंनिजम् ॥ ॥ सुदामोवाच ॥ ॥ दृष्ट्वामद्विपदंकांते
सखामेयदुनायकः ॥ १३ ॥ ॥ ॥

प्राणनाथ, आपलें घर ह्मणजे पूर्वीच अगदीं क्षुद्र लहानसें झोंपडें होतें तें आज एकाएकीं इंद्राच्या घरासारखें कसें बरें झालें? ॥ १२ ॥ असें विचारतांच सुदाम्यानें आपला सर्व वृत्तांत सांगितला. सुदामा ह्मणतो हे कांते, मी द्वारकेंत गेलों त्यावेळीं माझी विपत्ति पाहून माझा मित्र जो श्रीकृष्ण ॥ १३ ॥

त्या दीनवत्सल प्रभूनें माझें दारिद्य दूर होण्याकरितां गर्गाचार्याकडून विधिपूर्वक मला एक व्रत सांगविलें. तें व्रत तत्काल अनुभव देणारें आहे ॥ १४ ॥ आणि थोड्या श्रमानें साध्य असून भुक्तिमुक्तिरूप फल देणारेंही आहे. तें व्रत कोणतें ह्मणशील तर तें सत्यविनायकाचें

महांसंबोधयामासयद्दीनपरवानसौ ॥ विधियुक्तंगुरुमुखात्सद्यःप्रत्ययकारकम् ॥ १४ ॥ अल्पायासेनसंसाध्यंभुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥ व्रतंवैनायकंयस्यप्रभावोऽयंविराजते ॥ १५ ॥ अकल्पिताःसंपदोऽत्रदृश्यंतेस्वर्गदुर्लभाः ॥ भुंक्ष्वनिर्विण्णमनसाभजंतीविघ्ननाशनम् ॥ १६ ॥ यमामनंतिवेदांताब्रह्मणांब्रह्मणस्पतिम्॥सर्वादिपूज्यंज्येष्ठानांज्येष्ठंगणगणेश्वरम्॥१७॥

व्रत होय. त्या व्रताचा हा प्रभाव प्रत्यक्ष शोभत आहे ॥ १५ ॥ तरी त्या सत्यविनायकाची उपासना करीत, स्वर्गीयांलाही दुर्मिळ असी संपत्ति मिळाली आहे हिचा तूं उपभोग घे ॥ १६ ॥ तो प्रभु सर्व वेदांचा अधिपति व ब्रह्मस्वरूप असल्यामुळें सर्व वेदांतांनीं निरंतर वर्णित असून सर्व कार्यांच्या आरंभीं पूजा करण्यास योग्य, सर्व वरिष्ठांमध्यें महावरिष्ठ,

सकळ गणांचा ईश्वर ॥ १७ ॥ व बुद्धीच्या अत्यंत पलीकडे राहणारा ह्मणजे ज्याच्या स्वरूपज्ञानाविषयीं बुद्धीचें सामर्थ्य चालत नाहीं, सकळ बुद्धिचालक, ॐकारात्मक आत्मानंदाचें केवळ स्थान असा आहे, व भक्तजन त्याला अत्यंत प्रिय असल्यामुळें त्यांचीं सर्व विघ्नें तो नाहींशीं करितो ॥ १८ ॥ हे विशालाक्षि, मुख्य तात्पर्य असें समज कीं, सत्य-

बुद्धेःपरतरंतस्याश्चालकंप्रणवात्मकम् ॥ स्वानंदनिलयंभक्तप्रियोसौविघ्न नाशनः ॥१८॥ सारंविद्धिविशालाक्षितुष्टःसिद्धिविनायकः ॥ स्वयंदत्तं बहुतरमल्पमेवहिमन्यते ॥१९॥ भक्त्यासमर्पितंस्वल्पंसदेवोबहुमन्यते ॥ ततस्तौपौर्णिमायांतत्प्रतिमासंव्रतंशुभम् ॥ २० ॥

विनायक संतुष्ट झाला असतां भक्तांला आपण किती दिलें तरी तें तो थोडेंच दिलें असें मानितो ॥ १९ ॥ व लोकांनीं भक्तीनें थोडें दिलें तरी पुष्कळ दिलें असें मानितो. याप्रमाणें सुदाम्यानें स्त्रियेला या व्रताचा वृत्तांत सांगितला आणि पुढें तीं उभयतां प्रत्येक महिन्याच्या पूर्णिमेला तें शुभकारक व्रत करूं लागलीं ॥ २० ॥

त्या व्रताचरणामुळें तो ब्राह्मण सकुटुंब इहलोकीं नानाप्रकारचे सुखभोग भोगून अंतीं मोक्षाप्रत पावला ॥ २१ ॥ इति श्रीब्रह्मांडपुराणे सत्यविनायकव्रतकथामहाराष्ट्रव्याख्यायां द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ शौनकादिऋषि सूताला ह्मणतात—हे सूतऋषे, तुमच्या मुखकमलांतून ही

चक्रातेमोदभरितौसकुटुंबस्ततोद्विजः ॥ भुक्त्वैवविविधान्भोगान्स्वानं
दंप्रतिजग्मिवान् ॥ २१ ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेशिवपार्वतीसंवादेसत्य
विनायकव्रतोपाख्यानेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ध ॥ ॥ ऋषयऊचुः ॥ ॥
सूतत्वद्वदनांभोजात्कथांचित्रांव्रताश्रयाम् ॥ श्रृण्वंतोनहितृप्ताःस्मः
सुधयाइवमानवाः ॥ १ ॥ पुरोवदमहाभागभोःसतांरोमहर्षण ॥ ततः
किमकरोद्वैश्यःसुदाम्नःप्राप्यतद्व्रतम् ॥ २ ॥ ॥ ॥

विचित्र व्रतकथा ऐकली पण ती अत्यंत मधुर असल्यामुळें अमृतपानानें मनुष्य जसे तृप्त होत नाहींत, तसी आमचीही तेवढ्या कथेनें तृप्ति झाली नाहीं ॥ १ ॥ हे साधूंचीं अंगें रोमांचित करणाऱ्या सूता, त्या सुदाम्यापासून मणिवैश्यानें हें व्रत समजून घेतल्यावर पुढें काय केलें तें आह्माला सांग ॥ २ ॥

असें विचारतांच सूत ह्मणाले, ऋषी हो, या जगांत ज्यांच्या पदरीं पुण्य नाहीं त्यांची बुद्धि सत्यविनायकाविषयीं होणार नाहीं. तुह्मी सदाचारसंपन्न वेद पढणारे ब्राह्मण आहांत ॥ ३ ॥ मग तुह्मांला या देवाविषयीं भक्ति असेल यांत आश्चर्य तें काय ? आतां तुमच्या आज्ञेनें बुद्धीला स्फुरण झालें तेव्हां ती कथा मी जशी ऐकली आहे तशी सांगतों

सूतउवाच ॥ ॥ नह्यपुण्यवतांलोकेमतिःसत्यविनायके ॥ भवंतःसाधुचरिताब्राह्मणावेदवादिनः ॥ ३ ॥ तत्किंचित्रंभक्तिमंतःसततंब्रह्मणस्पतौ ॥ भवदाज्ञास्फुरद्बुद्धिःकथयेतांयथाश्रुताम् ॥४॥ ॥ शिवउवाच ॥ सोप्याययौस्वनगरंतदाकच्छभुजाभिधम् ॥ वृत्तांतंकथयित्वासौस्वजनान्मार्गसंभवम् ॥ ५ ॥ ॥ ॥

ती ऐका ॥ ४ ॥ शिव ह्मणतात पार्वती, सुदाम्यानें घरीं येतेवेळीं मार्गांत पूर्वीं जेव्हां व्रत केलें त्यावेळीं त्याणें तें मणिवैश्याला सांगितलें. तो वैश्य तेथून निघून आपल्या कच्छभुज नांवाच्या नगरास आला आणि त्यानें आपणाला मार्गांत घडलेला वृत्तांत पत्नीआदिकरून सर्व स्वजनांस सांगितला ॥ ५ ॥ ॥२७॥

आणि दुसरे दिवशीं त्या मणिवैश्यानें मोठ्या भक्तीनें शक्त्यनुसार सत्यविनायकाचें व्रत केलें ॥ ६ ॥ संध्याकाळीं पूजेच्या वेळीं आपले आप्त, गांवांतील अधिकारी व इतर लोक, वैदिक ब्राह्मण आणि राजाचा प्रधान ॥ ७ ॥ चित्रबाहु नांवाचा आपला मित्र या सर्वांला प्रसादाक-

परेद्दनिचकाराशुतावद्धिभवसंयुतः ॥ मणिर्भक्त्यापरमयासत्यवैनायकव्रतम् ॥ ६ ॥ सायाह्नपूजासमयेश्रेणीमुख्यान्सनागरान् ॥ ब्राह्मणान् वेदविदुषोराज्ञःप्रतिनिधिंतथा ॥ ७ ॥ चित्रबाहुंनिजंमित्रंप्रसादायसमाह्वयत् ॥ मित्रागमनहृष्टोसौतूर्णंगत्वाथतद्गृहम् ॥ ८ ॥ प्रसादमुपगृह्यासौस्वमित्रंनिजगादह ॥ ॥ चित्रबाहुरुवाच ॥ ॥ कुशलंतेप्रवसितंकच्चिद्वार्तंनिरामयम् ॥ ९ ॥ ॥ ॥

रितां बोलाविलें तेव्हां तो प्रधान, आपला मित्र मणिवैश्य फार दिवसांनीं आला ह्मणून त्याच घरीं आला आणि पूजा चालली होती तेथें बसला ॥ ८ ॥ पूजा झाल्यावर प्रसाद दिलेला घेऊन तो चित्रबाहुनामक प्रधान मणिवैश्याला ह्मणतो—मित्रा, प्रवासामध्यें सुखरूप होतास काय ? तुझा व्यापार वगैरे चांगला झालाना ॥ ९ ॥

असा कुशलपूर्वक प्रश्न करतांच मणिवैश्य 'मार्गांत आपलें सर्व द्रव्य चोरांनीं नेलें. त्यापैकीं हजार मोहरा मात्र सांपडल्या, त्यांतून पांचशें मोहरा मीं एका ब्राह्मणास दिल्या, त्याणें त्या सर्व खर्चून सत्यविनायकाचें व्रत केलें व तेंच हें व्रत ब्राह्मणाकडून मला समजलें.' वगैरे

इतिमित्रवचःश्रुत्वाकुशलप्रश्नपूर्वकम् ॥ स्ववृत्तंमार्गसंभूतंद्रव्यापायंव्रता गमम् ॥ १० ॥ कथयामाससमणिर्यावत्तावत्समागताः ॥ चोरास्तद्द्रव्य मादाय कूप्यरत्नादिसंयुतम् ॥११॥ पूर्वंनिवेदिताश्चारैःसभ्याइवतदंतिके ॥ दर्शयामासतुरथदेवमायाविमोहिताः ॥ १२ ॥ रत्नानिरत्नखचिता लंकारान्सचिवायतान् ॥ क्रयार्थंतेनतेसर्वेंपरीक्षार्थंसमर्पिताः ॥ १३ ॥

सर्व वृत्तांत चित्रबाहूस सांगितला ॥ १० ॥ तो मणिवैश्य ही गोष्ट सांगत आहे एवढ्यांत तेथें मोठा चमत्कार घडला. तो असा. ज्या चोरांनीं मणीचें द्रव्य चोरलें होतें ते चोर तें सुवर्ण रत्नादि द्रव्य घेऊन तेथें आले ॥ ११ ॥ आणि आपण कोणी व्यापारी आलों आहोंत असें नोकराकडून चित्रबाहूला कळविलें व त्याच्या परवानगीनें आंत जाऊन प्रधानाजवळ बसले.

ते चोर हुशार होते तथापि सत्यविनायकाच्या मायेनें मोहित झाल्यामुळें जवळचें जवाहिर विकावयाचें आहे ह्मणून त्यांनीं सर्व काढून चित्रबाहूला दाखविलें, तेव्हां त्यानें तें सर्व घेऊन त्याची परीक्षा व किंमत करावी ह्मणून वैश्याच्या स्वाधीन केलें. ॥ १२ ॥ १३ ॥ त्यानें तीं रत्नें व अलंकार पाहून हें आपलें द्रव्य असें ओळखून चित्रबाहूला ह्मणाला, महाराज, हे व्यापारी

मणयेसापितान्दृष्ट्वापरिचीयबभाणह ॥ चित्रबाहुमिमेचोरामदीयधनहारकाः ॥ १४ ॥ त्वयार्पितामुद्रिकेयंपूर्ववैवाहिकोत्सवे ॥ अनर्घ्यमाणिक्यमयीतामेतांस्मरताद्भवान् ॥ १५ ॥ ततःस्वीयांनिश्चिकायरुरोषसतदापरम् ॥ तावत्प्रकृतिनाज्ञातांज्ञात्वातांदस्यवःप्रिये ॥ १६ ॥

नसून चोर आहेत. यांणीं हें माझेंच द्रव्य चोरलेलें आहे ॥ १४ ॥ विशेष तर काय ! आपल्या घरीं लग्नसमारंभ झाला त्यावेळीं तुह्मी जी अमूल्य रत्नें जडलेली आंगठी मला दिलीत ती स्मरत असेल तर ही पाहा ॥ १५ ॥ असें मणिवैश्याचें भाषण ऐकून चित्रबाहूनें ती आंगठी ओळखली. आणि क्रोधानें लाल झाला. हे पार्वती, हें द्रव्य चोरीचें आहे, आह्मी चोर आहोंत असें प्रधानानें खचीत ओळखलें असें त्या चोरांनीं जाणून ॥ १६ ॥

ते फार भ्याले. आणि त्यांनीं मनांत असा संकल्प केला कीं, ज्यापेक्षां ह्या मणिवैश्याच्या व्रत-
प्रभावानें श्रुरळ पडून मालमुद्यासुद्धां आह्मी येथें पोंचलों त्याच सत्यविनायकाच्या कृपेनें निदान
हें सर्व द्रव्य घेऊन तेवढ्यानेंच जर प्रधान आह्माला सोडील ॥ १७ ॥ तर तत्काल त्याची पूजा
करूं. असी ते चोर मनांत प्रार्थना करीत आहेत तों, चित्रबाहु चोरांचें मन थरथरां कांपेल असें

भयभीताःसंदधिरेहृदयेदृष्टप्रत्ययाः ॥ सर्वंगृहीत्वाप्रकृतिर्यदिमोक्ष्यति
नोऽखिलान् ॥ १७ ॥ तदैवंपूजयिष्यामोदेवंसत्यविनायकम् ॥ ततो
सौनिजगादोच्चैस्तच्चेतःकंपयन्निव ॥ १८ ॥ ॥ चित्रबाहुरुवाच ॥ ॥
तन्नायकंहेकितवसभ्यकस्मादियंत्वया ॥ लब्धासुमुद्रिकासत्यंवदसर्वंस
हाम्यहम् ॥ १९ ॥ ॥ ॥

मोठ्यानें ओरडून ह्मणाला ॥ १८ ॥ तो त्यांतील मुख्य नायकाला ह्मणतो, हे संभावितापमाणें
वसणाऱ्या चोरा, ही आंगठी तुला कोणाकडून मिळाली खरें सांग. खरें बोललास तर तुझ्या
अपराधाची क्षमा करीन ॥ १९ ॥

नाहींपेक्षां आतांच राजाला सांगून चोरीचें पाप करणाऱ्या सर्व चोरांला मोठे दंड करीन ॥२०॥ याप्रमाणें चित्रबाहूचें भाषण ऐकून ते चोर घाबरून थरथरां कांपले आणि अडखळत ह्मणाले ॥ २१ ॥ आह्मी अमुक ठिकाणीं चोरी केली इत्यादि सर्व वृत्तांत त्यांणीं खरा सांगितला आणि

नोचेद्राज्ञेनिवेद्याशुसर्वान्वश्चोरसत्तमान् ॥ विनिशिक्षामिदंडेनमहता पापकारकान् ॥ २० ॥ इतिप्रतिनिधेर्वाचंश्रुत्वातेजातसाध्वसाः ॥ ऊचुस्तंप्रस्खलद्वाचःकंपमानांगयष्टयः ॥२१॥ सर्वंयथातथंवृत्तंनिखिलंचददुर्धनम् ॥ गृहीत्वातत्प्रतिनिधिःसर्वंदत्वामणिंप्रति ॥ २२ ॥ मुमोचचोरान्सकलान्सत्यभाषणतोषितः ॥ एवंव्रतप्रभावेनसमणिर्लब्धवान्धनम् ॥२३॥

चोरलेलें सर्व द्रव्य चित्रबाहूच्या पुढें ठेविलें. त्यानें तें घेऊन मणिवैश्याला दिलें ॥ २२ ॥ सत्यविनायकाच्या व्रताचा त्यांनीं नवस केला होता त्यामुळें ते खरें बोलले ह्मणून चित्रबाहूनें दंड न करितां त्यांस सोडून दिलें. असो. याप्रमाणें मणिवैश्याला बललेल्या ठिकाणीं सत्यविनायकाच्या कृपेनें चोरीस गेलेलें सर्व द्रव्य मिळालें ॥ २३ ॥

॥३०॥

नंतर तो मणिवैश्य अत्यंत संतुष्ट होऊन प्रत्येक महिन्याला सत्यविनायकाची पूजा करूं लागला, त्या योगानें इहलोकांतील नानाप्रकारचे भोग भोगून शेवटीं आनंदभुवनाप्रत पावता झाला ॥ २४ ॥ ब्रह्मदेव ह्मणाले नारदा, मणिवैश्याला या व्रताचा अनुभव आलेला पाहून चित्रबाहु प्रधानानें आपणास सुंदर पुत्रप्राप्ति व्हावी ह्मणून सत्यविनायकाच्या व्रताचा नवस केला ॥२५॥

ततोऽतिहृष्टमनसाप्रतिमासंपुपूजह ॥ भुक्त्वासविविधान्भोगान्क्र
मात्स्वानंदमेयिवान् ॥ २४ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ ततोदृष्टप्रत्ययो
सौप्रधानोहृदिनारद ॥ व्रतंसंमानयामाससुपुत्रावाप्तयेपरम् ॥ २५ ॥
लब्ध्वासुपुत्रंमुदितोविसस्मारव्रतंशुभम् ॥ ततोविघ्नाभिभूतःसराज्ञा
स्वल्पापराधतः ॥ २६ ॥ ॥ ॥

तेवढ्यानें ईशकृपेनें त्याला पुत्र झाला. त्यायोगानें आनंदित झाला, पण त्या आनंदभरांत सत्य-विनायकाला विसरला. थोडे दिवस गेल्यावर त्याजवर फारच विघ्नें येऊन कोसळलीं. थोडक्याच अपराधावरून राजानें ॥ २६ ॥ ॥३०॥

त्याचें सर्वस्व हरण करून त्याला नगरांतून बाहेर घालवून दिला. शंकर ह्मणतात पार्वति, चित्रबाहु नगरांतून निघाला तो रेवा नदीच्या तीरीं जाऊन तेथें भिक्षा मागूं लागला. एके दिवशीं भिक्षेकरितां फिरतांना शुकाचार्यांच्या आश्रमांत पोंचला ॥ २७ ॥ शुकमुनीला पाहतांच साष्टांग नमस्कार करून दुःखानें रडूं लागला तेव्हां याला असें महादुःख कशानें झालें तें मुनीनें समा-

पुरात्सर्वस्वमादाययय़ौनिष्कासितोबहिः ॥ रेवातीरेचरन्भिक्षांगिरिपु
त्रिशुकाश्रमम् ॥ २७ ॥ नत्वामुनिवरंदुःखाच्चित्रबाहूरुरोदह ॥ ध्याने
नालोक्यतस्यागःसमुनिस्तंजगादवै ॥ २८ ॥ श्रीशुकउवाच ॥ ॥
मारोदीश्चित्रबाहोत्वंस्मरसत्यविनायकम् ॥ सर्वादिपूज्यंसर्वैश्चपुत्रार्थे
मानितंपुरा ॥ २९ ॥ ॥ ॥ ॥

धींत पाहिलें आणि तो त्याला ह्मणाला ॥ २८ ॥ हे चित्रबाहो, रडूं नको. सर्व कर्मांत ज्याची पहिल्यानें पूजा करतात त्या सत्यविनायकाचें स्मरण कर, पूर्वी तूं ज्याचेपाशीं पुत्रप्राप्तीसाठीं नवस केला होतास ॥ २९ ॥

 शिव ह्मणतात पार्वति, शुकानें आठवण केल्याबरोबर त्याला सरलें आणि तसेंच स्त्रीपुत्रांसह तें
॥३१॥ व्रत केलें. ॥ ३० ॥ नंतर त्या व्रताच्या प्रभावानें आपण प्रधानाला निरपराधी घालविला हें
योग्य नाहीं. असें धर्मकीर्ति राजाला वाटून त्यानें मोठ्या सन्मानानें त्या प्रधानाला पुनः बोला-

॥ श्रीशिवउवाच ॥ ॥ इतिसंस्मारितस्तेनव्रतंसस्मारविस्मृतम् ॥ ततो
दारापुत्रयुतश्चक्रेतत्रैवतत्पुनः ॥३०॥ ततोव्रतप्रभावेनतद्राज्ञाधर्मकीर्ति
ना ॥ विचार्यबहुमानेनसमाहूतःसमाययौ ॥ ३१ ॥ राज्ञःप्रीतिंपरांप्राप्यां
तेतत्स्थानमगान्मुदा ॥ तेपिचोराःसमायाताःस्वदेशंमगधाभिधम् ॥३२॥

विलें तेव्हां तो घरीं आला ॥ ३१ ॥ आणि राजाची प्रीति झाल्यामुळें त्याला प्रधानाची जागा ॥३१॥
पुनः मिळाली, आणि इहलोकींचें सौख्य भोगून अंतीं मोक्षालाही पावला. इकडे ते चोरही
मणिवैश्याचें द्रव्य सर्व देऊन शिक्षा वगैरे कांहीं न होतां ते आपल्या मगधदेशाला गेले ॥३२॥

आणि त्या वेळेपासून त्यांनीं चोरी सोडली व सदाचारसंपन्न झाले आणि देवाच्या प्रसादानें त्यांची बुद्धि चांगली झाली. शिव ह्मणतात प्रिये, नंतर त्यांनीं पूजेची सामग्री तयार करून फल्गु नदीच्या तीरावर गेले ॥ ३३ ॥ व तेथें केळींचें मखर व सुंदर मंडपिका करून मोठ्या भक्तीनें

त्यक्तचौर्याःसदाचारास्तत्प्रसादात्सुबुद्धयः ॥ तदासंभृतसंभाराफल्गोस्ती रेसुशोभने ॥ ३३ ॥ कृत्वामंडपिकांचारुकदलीस्तंभमंडिताम् ॥ पुपूजुः परयाभक्त्यादेवंसत्यविनायकम् ॥ ३४ ॥ ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेशिव पार्वतीसंवादेसत्यविनायकोपाख्यानेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥
॥ श्रीशिवउवाच ॥ ॥ तत्राकस्माद्ययौकाचिल्ललनारुदतीभृशम् ॥ दुःखार्ताम्लानवदनावदान्याजीवितेस्वके ॥ १ ॥ ॥ ॥

सत्यविनायकाची पूजा केली ॥ ३४ ॥ इति श्रीब्रह्मांडपुराणे सत्यविनायककथामहाराष्ट्रभाषा-व्याख्यायां तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ शिव ह्मणाले पार्वति, ते चोर फल्गूच्या तीरीं पूजा करित होते एवढ्यांत दुःखानें म्लानवदन झालेली व आपल्या जीवितावरसुद्धां उदार झालेली कोणी-एक महिला रडत तेथें आली ॥ १ ॥

तेव्हां तिला पाहून तेथें पूजा सांगणारा भार्गव नांवाचा वेदवेत्ता ब्राह्मण होता व तो परदुःखासहिष्णु होता त्यामुळें दयेनें कळवळून तो तिला ह्मणतो ॥ २ ॥ हे कृशांगि, तूं कोण व कोणाची आहेस ? तूं कोठून आलीस ? हे कल्याणरूपे, तुला दुःख कोणतें आहे तें मला सांग सत्यवि-

तांनिरीक्ष्यतथाभूतांभार्गवोवेदविद्द्विजः ॥ परदुःखासहिष्णुस्तद्व्रताचार्योजगादह ॥ २ ॥ ॥ भार्गवउवाच ॥ ॥ कासिकस्यासितन्वंगिकुतोत्रागमनंतव ॥ किंदुःखंवदकल्याणिहरतांतद्विनायकः ॥ ३ ॥ इतितद्वाक्यमाकर्ण्यकिंचिद्धर्षवतीसती ॥ द्विजवाग्जातविश्वासास्ववृत्तंसाजगादह ॥ ४ ॥ ॥ सोवाच ॥ ॥ चंद्रसेनाह्वयःश्रीमान्राजामालवदेशपः ॥ वदान्योधर्मसंपन्नस्तेजस्वीसंशितव्रतः ॥ ५ ॥ ॥ ॥

नायक तें निवारण करील ॥ ३ ॥ हें भार्गवाचें दयार्द्र भाषण ऐकून तिला किंचित् हर्ष वाटला व त्याच्या भाषणावर तिचा विश्वास बसून ती त्याला आपला वृत्तांत सांगूं लागली ॥ ४ ॥ ती ह्मणाली, अहो ब्राह्मणश्रेष्ठा, चंद्रसेन ह्मणून माळवा देशाचा राजा आहे. तो मोठा दाता, धर्मसंपन्न, कडकडीत व्रतें करणारा ॥ ५ ॥

धर्मात्मा, सत्यवादी, वेदशास्त्रांचें तत्व जाणणारा, असा सर्व लक्षणसंपन्न असून त्याचेजवळ चतुरंग सैन्य विपुल आहे. ॥ ६ ॥ तो पृथ्वीचें रक्षण करीत असून सर्व प्रजांचें औरसपुत्रांप्रमाणें पालन करीत आहे. त्याची सुशीला नांवाची मी स्त्री आहें, मला पुत्रसंतान नाहीं ॥ ७ ॥ याकरितां त्यानें दुसरी स्त्री वरली. तिचें नांव मदनावती आहे आणि सर्व जाणणारे असे गुण-

धर्मात्मासत्यवचनोवेदशास्त्रार्थतत्त्ववित् ॥ चतुरंगबलोपेतःसर्वलक्षण
लक्षितः॥६॥ रक्षितावसुधांसर्वांप्रजाःपुत्रानिवौरसान्॥तस्याहंमहिषीना
म्नासुशीलापुत्रवर्जिता ॥७॥ अतःपरावृताजायानाम्नासामदनावती ॥
गुणवान्नीतिवांश्चोभौप्रधानौसर्ववित्तमौ ॥ ८ ॥ सुनीतिकुशलौयस्यका
र्तिकेयपराक्रमौ ॥ समेभर्तावशंनीतःसपत्न्याश्यामयाकिल ॥ ९ ॥ ॥

वान् व नीतिमान् नांवांचे त्याचे दोन प्रधान आहेत. ॥ ८ ॥ ते न्यायांत प्रवीण असून कार्तिकस्वामीप्रमाणें महापराक्रमी आहेत. हें सर्व ठीक आहे, परंतु हल्लीं वरलेल्या त्या षोडशवर्षात्मक मदनावतीनें राजाला अगदीं वश केला आहे ॥ ९ ॥

॥३३॥

नाना अलंकार धारण केलेल्या त्या तरुणीशीं रात्रंदिवस राजा रममाण झालेला असतो. राजाला तिचा वियोग क्षणमात्र सोसत नाहीं ॥ १० ॥ तो माझा निरंतर धिक्कार करितो मीं कांहीं सांगितलें तरी मुळीं ऐकत नाहीं. मजकडे नेहेमीं रागानें पाहतो. मी कोणतीही वस्तु दिली तरी घेत नाहीं ॥ ११ ॥ मी त्या सवतीचें केवळ दास्य करून घरांत दुःख भोगित राहिलें

रमतेऽहर्निशंसोपिनानालंकारभूषया ॥ नवियोगंहिसहतेक्षणमात्रंतया क्वचित् ॥१०॥ मांधिक्करोतिसततंनशृणोतिचमद्वचः ॥ रुषामामीक्षतेनित्यंनगृह्णातिमयार्पितम्॥११॥तस्यादास्यंविधायाहंस्थितावेश्मनिदुःखिता ॥तस्यांतस्याभवत्सूनुःसपत्न्यांचारुलोचनः॥१२॥ चकारजातकर्मास्यविधितोनामचाकरोत्॥द्विजेरितःपद्मसेनइत्थंसववृधेततः॥१३॥ शुक्लचंद्रइव श्रीमानष्टमेव्रतबंधनम् ॥ समाप्तविद्यंतंपश्चान्मद्रनाथःसुतांददौ ॥ १४॥

तशांत तिला राजापासून सुंदर पुत्र झाला॥१२॥ त्यावेळीं राजानें त्याचें यथाविधि पुत्रावण केलें, व नामकरणसमयीं ब्राह्मणांनीं सांगितल्यावरून त्याचें पद्मसेन असें नांव ठेवलें. नंतर तो ॥१३॥ शुक्लपक्षांतील चंद्राप्रमाणें वाढूं लागून मोठा झाला. राजानें आठवे वर्षीं त्याची मुंज बांधली. ॥३३॥

पुढें गुरूच्या घरीं राहून तो सर्व विद्या शिकला. नंतर मद्रदेशाच्या राजानें त्या पद्मसेनाला आपली कन्या विवाह करून दिली ॥ १४ ॥ हे द्विजश्रेष्ठा, नंतर कांहीं दिवसांनीं माझा पति तो चंद्रसेन गयेच्या यात्रेकरितां आपल्या सर्व परिवारासहवर्तमान सांप्रत येथें आला ॥ १५ ॥ त्यांत त्याची आज सर्व यात्रा समाप्त झाली, तेव्हां तो श्रमल्यामुळें मंचकावर जाऊन निजला.

ततःकतिपयाहःसुराजामत्प्राणवल्लभः ॥ गयायात्रार्थमायातःपरिवारयु
तोद्विज ॥ १५ ॥ अद्ययात्रांसमाप्यासौश्रांतःसुष्वापमंचके ॥ सपत्नींतं
सेवयितुंगतातच्चरणांतिके॥१६॥ मांवीक्ष्यसाकलुषिताप्रपदेनाहनद्रुषा ॥
ततोतिदुःखिताहीणाप्राणत्यागायसंगता ॥१७॥ भर्तानमनुतेयांतांनको
पिमनुतेकदा ॥ अतःकिंजीवितेनाथशोषयामिकलेवरम् ॥ १८ ॥

एवढ्यांत ती माझी सवत राजाची सेवा करण्याकरितां त्याच्या पायांजवळ आली ॥ १६ ॥ आणि मला तेथें असलेली पाहून अगदीं कलुषित झाली आणि तीनें मोठ्या रागानें मला लाथ मारली. त्यामुळें मी असह्य दुःखानें पीडित होऊन प्राणत्यागाला उद्युक्त झालें आहें ॥ १७ ॥ हे द्विजवरा, ज्या स्त्रीला तिचा पति मानीत नाहीं तिला दुसरें कोणही मानीत नाहीं, तेव्हां

अशा वांचण्यानें काय उपयोग ! त्यापेक्षां अरण्यांत जाऊन उपोषणादिकांनीं शरीरशोषण करावें हें बरें ॥ १८ ॥ अथवा विष प्यावें. अथवा पाण्यांत उडी टाकून जीव द्यावा असे अनेक विचार करित आहें, पण अमुकच करावें असा अद्यापि मनाचा निश्चय न झाल्यामुळें फिरत फिरत येथें

पास्येविषंपतेयाप्सुनमनोयातिनिश्चयम् ॥ एतस्मिन्नंतरे दृष्टंभवत्पाद युगंशुभम् ॥ १९ ॥ किमिदंक्रियतेसर्वैःकोवादेवःप्रपूज्यते ॥ किंफलं लभतेह्यस्माद्धदविप्रदयानिधे ॥ २० ॥ अहमप्याचरिष्यामियदिपूर्ण मनोरथा ॥ निशम्यतस्यास्तांवाणींसदयःपरिदेविनीम् ॥ २१ ॥

आलें एवढ्यांत दैवयोगानें आपलें चरणयुगुल दृष्टीस पडलें ॥ १९ ॥ हे करुणासागरा ब्राह्मणा, येथें सर्व लोक मिळून हें काय करीत आहेत ! कोणत्या देवाची पूजा चालली आहे ? व यापासून कोणतें फल प्राप्त होतें ? तें कृपा करून सांगा ॥२०॥ कारण जर माझा मनोरथ पूर्ण होईल तर मीही व्रताचरण करीन. अशी त्या राजपत्नीची दीनवाणी ऐकून ॥ २१ ॥

तो भृगुश्रेष्ठ त्या सुनीतेला सत्यविनायकव्रताचा वृत्तांत सांगता झाला. तो ह्मणतो. हे राजपत्नि, हे जमलेले लोक पूर्वी चोर असून सत्यविनायकाच्या प्रसादानें चोरीचा त्याग करून सद्बुद्धि झाले आहेत ॥ २२ ॥ व यांनीं सद्वर्तनानें संपत्ति जोडली आहे. सत्यविनायकाच्या कृपेनें यांचे मनोरथ पूर्ण झाले आहेत ह्मणून हे आज व्रतस्थ होऊन भक्तीनें त्याची पूजा करीत आहेत ॥२३॥

तद्वृत्तमखिलंतस्यैबभाषेभार्गवाग्रणीः॥ ॥ भार्गवउवाच ॥ संन्यस्तचौर्याचरणैस्तत्प्रसादात्सुबुद्धिभिः॥२२॥ स्ववृत्तोपात्तसुधनैरेभिःपूर्णमनोरथैः॥ व्रतस्थैःपूज्यतेभक्त्यादेवःसत्यविनायकः॥२३॥ ततस्त्वनन्यशरणमादिदेशव्रतंशुभम्॥ददौप्रसादंतांसर्वंक्षीरपाकविनिर्मितम्॥२४॥ भुक्त्वाप्रसादंसातत्रयातास्वस्थानिजंस्थलम्॥ ध्यायंतीसर्वदाचित्तेप्रभुं सत्यविनायकं २५

याप्रमाणें भार्गवानें त्या राजपत्नीला चोरांचा वृत्तांत सांगून या अनन्यशरण अशा शुभकारक व्रताचा विधि सांगितला. आणि दूध आटवून बनविलेला खव्याचा प्रसाद तिला दिला ॥२४॥ तो त्या सुनीतेनें तेथेंच भक्षण करून स्वस्थपणें आपल्या जागीं गेली. व निरंतर मनामध्यें सत्यविनायकाचें चिंतन करूं लागली ॥ २५ ॥

इकडे ते चोरही व्रत करून आपापल्या घरीं गेले आणि पुढें ते सत्यविनायकाच्या कृपेनें नानाप्र-
कारचे यथेच्छ भोग भोगून दुसऱ्या जन्मांत ब्राह्मणत्व पावून शुद्धात्मे होत्साते शेवटीं मोक्षाला
॥३५॥ पावले ॥२६॥ इति श्रीब्रह्मांडपुराणे सत्यविनायककथामहाराष्ट्रभाषाव्याख्यायां चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥
पार्वती ह्मणते हे देवदेवा, हे जगन्नाथ, हे करुणाकरा, हे महेश्वरा, ती सुनीता राजपत्नी भार्गवा-

तेपिचोराव्रतवशाद्भुक्त्वाभोगान्मनोगतान् ॥ शुद्धात्मानःक्रमात्सर्वेब्रा
ह्मणाअन्यजन्मनि॥२६॥ ॥इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेशिवपार्वतीसंवादेसत्यवि
नायकोपाख्यानेचतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ देवदेवजगन्नाथ
महेशकरुणाकर ॥ परावृत्त्यपरंब्रूहिकथमाचरितंव्रतम् ॥ १ ॥ प्रियाप्रश्नंस
माकर्ण्यजगादभगवान्हरः ॥ श्रीशिवउवाच ॥ ॥ समाप्ययात्रांस
ययौनृपःकर्णावतंपुरम् ॥ २ ॥

कडून व्रताचा विधि समजून घेऊन घरीं गेल्यावर तिनें तें व्रत कसें केलें तें मला सांगा ॥ १ ॥ ॥३५॥
असा पार्वतीचा प्रश्न ऐकून षड्गुणैश्वर्यसंपन्न शंकर ह्मणाले हे प्रिये, तो चंद्रसेन राजा गयायात्रा
समाप्त करून सर्व परिवारासह आपल्या कर्णावत नांवाच्या नगराला आला ॥ २ ॥

आणि पूर्वींप्रमाणें आपलें राज्य पालन करूं लागला. व तो स्वधर्मानें वागत असल्यामुळें त्यानें चांगलें यश मिळविलें. व सुनीतेनें सत्यविनायकाचा प्रसाद भक्षण केला आणि ती निरंतर त्याचें चिंतन करीत होती त्या योगानें ॥३॥ त्या राजाच्या बुद्धीला फेर पडला. सुनीता त्याला अप्रिय झाली होती पण आतां ती त्याला सद्गुणी असून साध्वी आहे असें वाटूं लागलें आणि तो तिच्यावर प्रीति करूं लागला, याप्रमाणें अनुभव येतांच तिनें आपला कुलगुरु भरद्वाजमुनि

स्वराज्यंपालयामासधर्मेणयशआप्तवान् ॥ नित्यंविनायकध्यानात्तत्प्रसादस्यभक्षणात् ॥३॥ बुद्धिभेदोबभूवास्यप्रियांमेनेसतीमपि ॥ ततोदृष्टप्रत्ययासाभरद्वाजंमुनिंगुरुम् ॥ ४ ॥ समाहूयजगादाथव्रतावाप्तिकथांनिजाम् ॥ सोप्याहतांमयाप्येतन्मंगलायोपदेशितम् ॥५॥ ततस्तेनव्रतेनाप्तंमानुष्येप्यमृताशनम् ॥ एवंज्ञातप्रभावासासद्यस्तद्व्रतमारभत् ॥ ६ ॥

याला ॥ ४ ॥ बोलावून आपली सर्व हकीगत सांगितली, तेव्हां भरद्वाज तिला ह्मणाला हे राजपत्नि, पूर्वीं हें व्रत मी मंगळाला सांगितलें ॥ ५ ॥ त्यानें तें व्रत केलें त्यामुळें त्याला या मनुष्यलोकींही अमृत प्राशनाला मिळालें, असा त्यानें व्रताचा प्रभाव सांगतांच तिणें तत्काळ सर्व सामग्री तयार करून व्रत करण्यास आरंभिलें ॥ ६ ॥

आणि संध्याकाळीं पूजा करण्यासाठीं गुरूकडून आपल्या पतीला (चंद्रसेनाला) बोलाविलें, राजा जाण्यास निघाला, जातेवेळीं कनिष्ठपत्नी मदनावतीला ह्मणाला ॥ ७ ॥ हे प्रिये, आज आपली सुनीता सत्यविनायकाच्या व्रताचा उत्सव करीत आहे तो पाहण्याकरितां तूं माझ्या-बरोबर चल. हें ऐकून मदनावती ह्मणाली, माझ्या पोटांत शूलव्यथा होत आहे. मी तिकडे येत

सायंपूजाविधानायगुरुणापतिमाह्वयत् ॥ प्रेक्ष्यव्रतंनृपोयास्यन्प्राहासौ मदनावतीम् ॥ ७ ॥ याहिप्रियेमयाद्रष्टुंविनायकव्रतोत्सवम् ॥ साहनो याम्यहंतत्रभृशंशूलवतीभवान्॥८॥प्रयात्वद्दष्टकुतुकस्तथापित्वरितंययौ॥ गुर्वाज्ञयाशापभीतस्ततःपतिपुरःसरा ॥ ९ ॥ विधायपूजांश्रुत्वातुकथां साद्विजदंपती ॥ संभोज्यमानयामासदक्षिणाभूषणांशुकैः ॥ १० ॥

नाहीं. ॥ ८ ॥ असले उत्सव आपल्या दृष्टीस कधीं पडत नाहींत ह्मणून आपणच तिकडे जावें. असें ती खोंचून बोलली तरी तिकडे लक्ष न देतां राजा गुरूच्या आज्ञेचें उल्लंघन केलें तर तो शाप देईल या भीतीनें सुनीतेकडे गेला. नंतर सुनीतेनें पतीसह बसून ॥९॥ सत्यविनायकाची पूजा केली, कथा ऐकली, ब्राह्मणदंपतीला भोजन घालून दक्षिणा, वस्त्रें, भूषणें देऊन त्यांचा सन्मान केला १०

आणि सुवासिनींला हळद कुंकूं, चोळ्या, अर्गजा, बुक्का, अत्तरें इत्यादि देऊन त्यांचा सन्मान केला ॥ ११ ॥ नंतर हे पार्वति, अनेक प्रकारच्या पक्वान्नांनीं युक्त दुधाच्या खव्याचा केलेला प्रसाद सर्व आप्तांसहवर्तमान तिनें भक्षण केला ॥ १२ ॥ नंतर सारी रात्र प्रभूच्या नांवाचा जप करीत वेश्यांचीं गाणीं, नृत्य, नाटकें, ललितें ॥ १३ ॥ पुराणचर्चा, नानाप्रकारचीं भगवद्गुणांचीं

सुवासिनीःसमानर्च कंचुकीकुंकुमादिभिः ॥ सुगंधचूर्णतैलाद्यैस्ततः

प्रीत्यासुहृज्जनैः ॥११॥ ततःप्रसादंसाखर्वक्षीरपाकविनिर्मितम् ॥ नाना

भोज्यसमायुक्तंबुभुजेतंवरानने ॥१२॥ ततश्चक्रेजागरणंजपंतीविभुना

मसा ॥ वारांगनानृत्यगीतैरूपकैर्विविधैःशुभैः ॥ १३ ॥ पुराणचर्ययाना

नाभगवद्गुणकीर्तनैः ॥ तद्व्रतस्यप्रभावेणरेमेतत्रैवभूपतिः ॥१४॥ दिनानि

कतिचित्तस्याविनयेनवशीकृतः ॥ लेभेगर्भंततोराज्ञीश्रीविनायकतोषतः १५

कीर्तनें करून जागरण केलें, त्या व्रताच्या प्रभावानें राजा तेथेंच रमला ॥१४॥ तो कांहीं दिवस-पर्यंत तिच्या विनयानें व सद्वर्तनानें लुब्ध होऊन तेथें राहिल्यामुळें सत्यविनायकाच्या कृपेनें सुनीता गर्भवती झाली ॥ १५ ॥

दुसरें असें घडलें कीं, व्रताच्या दुसरे दिवशीं ती साध्वी सुनीता, शिल्लक राहिलेला प्रसाद घेऊन सपत्नीच्या (मदनावतीच्या) घरीं गेली आणि तिनें प्रेमानें तिला तो प्रसाद दिला ॥ १६ ॥ परंतु ती दुःस्वभावाची सुनीतेला पाहून मनांत फार रागावली आणि तिच्याकडचा प्रसाद घेऊन आपल्या मंदिरांतून तिला घालवून दिली ॥ १७ ॥ आणि तो प्रसादही रागानें दूर फेंकून

ततःशिष्टंप्रसादंतंसमादायसमाययौ ॥ सपत्न्यामंदिरंसाध्वीतांददौप्रेम
संयुता ॥ १६ ॥ सादुष्टभावातांवीक्ष्यरुरोषसुभृशंहृदि ॥ तस्याःप्रसाद
मादाय मंदिरान्निरवासयत् ॥ १७ ॥ प्रसादमपितंरोषाद्दूरंत्यक्तवती
खला ॥ रुष्टासुष्वापसामंचकोणेस्वांचलसंवृता ॥ १८ ॥ नममर्षसमा
यातांपतिप्रणयसंयुतां ॥ प्रसादस्यापमानेनतद्भक्तायाश्छलेनच ॥ १९ ॥

दिला व आपण आपल्या पलंगाच्या एका कोपऱ्यास पदराचा बुरखा घेऊन निजली ॥ १८ ॥ सुनीतेवर पतीचें प्रेम झालेलें व ती उत्कर्षानें आपलेकडे आली हें तिला सहन झालें नाहीं, असो- इकडे प्रसादाचा अवमान व देवभक्त अशा साध्वीचा छळ केला त्या योगानें ॥ १९ ॥

॥३७॥

त्याच रात्रीं तिच्या सर्वांगाला कुष्ठ उत्पन्न झालें तें सकाळीं चंद्रसेनराजानें पाहतांच त्या कुटिल मदनावतीचा त्याग केला आणि सुनीतेशीं प्रेमानें वागूं लागला ॥ २० ॥ पुढें सुनीता पूर्ण दिवस भरतांच पांच ग्रह उच्चीचे अशा शुभसमयीं प्रसूत झाली व पुत्र झाला ॥ २१ ॥ राजाला

जातांकुष्ठयुतांदुष्टांप्रातस्तांवीक्ष्यभूपतिः ॥ जहौनिर्भर्त्स्यकुटिलांसुनया
निरतोभवत् ॥२०॥ सुषुवेसासुतंसुभ्रूःपंचोच्चग्रहमंडिते ॥ शुभेमुहूर्तेराजा
पिददौदानानिरिभूरिशः ॥२१॥ ब्राह्मणेभ्यःपुत्रजन्महृष्टचित्तोयथार्हतः॥
कृत्वातज्जातकर्मादिज्योतिर्विदनुमोदितः ॥ २२ ॥ चक्रेलक्षप्रदंनाम्ना
भूषयामासभूषणैः ॥ अतिप्रीतिमतीसाध्वीसुनीतात्वभवत्तदा ॥ २३ ॥

पुत्रजन्मनिमित्त मोठा आनंद झाला आणि त्यानें ब्राह्मणांला पुष्कळ दानें दिलीं, ज्योतिष्यांच्या अनुमोदनानें त्या मुलाचा जातकर्मसंस्कार केला ॥ २२ ॥ त्या मुलाचें नांव लक्षप्रद ठेविलें. आणि त्याला अलंकारांनीं मंडित केला त्या योगानें सुनीतेला मोठा आनंद झाला ॥ २३ ॥

॥३८॥

आणि पुढेंही निरंतर ती सत्यविनायकाची सेवा करूं लागली. शिव ह्मणतात पार्वती, इकडे मदनावती सत्यविनायकाच्या व त्या साध्वीच्या अवमानानें सर्वांगाला कुष्ठ होऊन रोगग्रस्त व व्याकुळ झाली ॥ २४ ॥ असा परिणाम होतांच तिला कृतकर्माचा पश्चात्ताप झाला आणि ती सुनीतेला शरण गेली. तेव्हां ती सुशीला सुनीता मदनावतीला ह्मणाली, अग

सिषेवेऽहर्निशंभक्त्याप्रभुंसत्यविनायकम् ॥ ॥ शिवउवाच ॥ ॥
बभूवातितरांरुग्णाखिन्नासामदनावती ॥ २४ ॥ पश्चात्तापवतीपश्चा
त्सपत्नीं शरणंययौ ॥ तामाहसासाधुशीलाभजसत्यविनायकम् ॥२५॥
प्रसादस्यापमानेनदुःखभाक्त्वंवरानने ॥ ततोगुरुंसमाहूयनतास्वपतिना
सह ॥२६॥ सपत्न्याश्चैवपप्रच्छावमानाघहरंशुभम् ॥ उपायंसततस्तस्याः
सौहार्दपरितोषितः ॥ २७ ॥ ॥ ॥ ॥

मदनावती, तूं सत्यविनायकाचें पूजन कर ॥ २५ ॥ हे वरानने, प्रसादाच्या अवमानानें तुला हें दुःख भोगावें लागलें. नंतर सुनीतेनें गुरूला बोलावून पतीसह त्याच्या पायां पडली ॥२६॥ आणि त्याला आपल्या सवतीनें केलेल्या प्रसादावमानरूप पापाच्या परिहारार्थ उपाय विचा- ॥३८॥

रला, तेव्हां तो तिच्या साधुशीलानें संतुष्ट झाला ॥ २७ ॥ आणि पूर्वी चंद्रानें केलेल्या अपराधाच्या क्षमापनार्थ सत्यविनायकाचें व्रत केलें होतें तें तिला सांगितलें. आणि तिला ह्मणाला हे सुंदरि, ज्याच्यापूर्वी जयशब्द व अंतीं विनायकशब्द अशीं ॥ २८ ॥ विनायकाचीं सुमुखादिक निरनिराळीं बारा महिन्यांतील बारा नांवें आहेत त्यांचा उच्चार करून व त्या दिवशीं

कथयामासचंद्रेणसापराधेनसाधितम् ॥ नामानिसुमुखाद्यानिजयपूर्वाणि सुंदरि ॥ २८ ॥ नित्यंविनायकांतानिप्रतिमासंपृथक्पृथक् ॥ यावत्कार्यं भक्षणाद्यंपूर्वमुक्त्वाकुरुष्वतत् ॥ २९ ॥ व्रतंचकारयामासपुनःपत्यातदर्थ तः ॥ तद्व्रतस्यप्रभावेणसापिरोगोज्झिताभवत् ॥ ३० ॥ ततोदृष्टप्रभावो सौचंद्रसेनोनृपोत्तमः ॥ प्रतिमासंपुपूजैनंदेवंसत्यविनायकम् ॥ ३१ ॥

जें कांहीं भक्षणादिक करावयाचें असेल त्याचा पूर्वी संकल्प करून तूं व्रत कर ॥ २९ ॥ असें ह्मणून भरद्वाजानें मदनावतीकरितां सुनीतेकडून पुनः सत्यविनायकाचें व्रत करविलें. त्या व्रताच्या प्रभावानें ती रोगापासून मुक्त झाली ॥ ३० ॥ याप्रमाणें या व्रताचा प्रभाव प्रत्यक्ष पाहिलेला तो चंद्रसेनराजा प्रत्येक महिन्याला सत्यविनायकाची पूजा करूं लागला ॥ ३१ ॥

॥३९॥

आणि त्या दोघी स्त्रियांसह नियमानें राहिला. पुढें त्यानें सुवर्णाचें रत्नजडित मंदिर बांधलें ॥ ३२ ॥ आणि त्यांत सत्यविनायकाची स्थापना केली. मंदिरापुढें गुर्वाज्ञाउल्लंघनदोष हरणारें असें शुद्धतीर्थ तयार केलें ॥ ३३ ॥ व तेव्हांपासून तें कर्णावतनगर सर्व पृथ्वींत प्रसिद्ध झालें. आणि तो चंद्रसेनराजा सत्यविनायकव्रताच्या सामर्थ्यानें देवांलाही दुर्लभ असे अनेक

नित्यंनियमसंयुक्तस्ताभ्यांस्त्रीभ्यांबभूवह ॥ कृत्वादेवालयंचारुसौवर्णंर त्नभूषितम् ॥ ३२ ॥ तन्मध्येस्थापयामासदेवंसत्यविनायकम् ॥ तत्पु रस्तीर्थममलं गुरोरुल्लंघनाघहम् ॥ ३३ ॥ चक्रेततःपप्रथेतद्भुविकर्णाव तंपुरम् ॥ भुक्त्वासविविधान्भोगानीप्सितान्देवदुर्लभान् ॥ ३४ ॥ पुत्रेराज्यंविनिक्षिप्यस्त्रीभ्यांकांतारमाविशत् ॥ व्रतप्रभावाच्छुद्धात्मायो गसाधनतत्परः ॥ ३५ ॥

प्रकारचे भोग यथेच्छ भोगून ॥ ३४ ॥ अंतीं वृद्धपणीं पुत्रावर राज्यभार संपवून दोनी स्त्रियां- ॥३९॥
सहवर्तमान वानप्रस्थाश्रमाकरितां गेला. आणि व्रताच्या प्रभावानें तो राजा शुद्धांतःकरण होऊन योगसाधनाविषयीं तत्पर झाला ॥ ३५ ॥ व आयुष्याच्या अंतीं दोनी स्त्रियांसहवर्तमान

सत्यविनायकाच्या सायुज्यमुक्तीला पावला. तात्पर्य असें कीं जो मनुष्य हें अत्यंत दुर्लभ व्रत करील ॥ ३६ ॥ आणि इहलोकीं भोग व परत्र मोक्ष देणाऱ्या पुण्यकारक या कथेचें जो श्रवण करील त्याचे सर्व मनोरथ सत्यविनाकाच्या कृपेनें तत्काल पूर्ण होतील ॥ ३७ ॥ हे पार्वति, या व्रतानें पुत्रार्थी असेल त्याला पुत्र होईल, धनार्थी असेल त्याला धन

स्वानंदमायुषोंतेसयर्यौसत्यविनायकम् ॥ इदंव्रतंयःकुरुतेनरःपरमदुर्ल
भम् ॥ ३६ ॥ शृणुयाच्चकथांपुण्यांभुक्तिमुक्तिप्रदायिनीम् ॥ सर्वान्कामा
नवाप्नोतिसद्यःसत्यविनायकात् ॥ ३७ ॥ पुत्रार्थीलभतेपुत्रान्धनकामो
लभेद्धनम् ॥ भार्यार्थीलभते भार्यांव्रतीसद्योनगात्मजे ॥ ३८ ॥ अंतेस्वा
नंदमाप्नोतिभुक्त्वाभोगान् मनोगतान् ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ वरदा
यांकथंसेव्यःप्रसादोव्रतिनाशिव ॥ ३९ ॥

मिळेल, स्त्रियेची इच्छा असेल त्याला उत्तम स्त्री मिळेल ॥ ३८ ॥ आणि त्याचे इहलोकींचे सर्व मनोरथ पूर्ण होऊन अंतीं तो स्वानंदभुवनाप्रत प्राप्त होईल. हें ऐकून पार्वती ह्मणाली हे शंकरा, हें व्रत भाद्रपदशुद्ध चतुर्थीला करावें असें आपण सांगितलें परंतु तो उपोषणाचा दिवस असल्यामुळें त्यादिवशीं प्रसाद भक्षण कसा करावा तें सांगा ॥ ३९ ॥ हा पार्वतीचा प्रश्न

॥४०॥ ऐकून शंकर ह्मणतात प्रिये, वरदचतुर्थीचें व्रत करणारानें त्या दिवशीं सत्यविनायकाचें तीर्थमात्र घ्यावें आणि पंचमीला पारणेच्या वेळीं प्रसाद सेवन करावा ॥ ४० ॥ सूत ह्मणतात, ऋषिजन हो, याप्रमाणें हें शुभकारक सत्यविनायकाचें व्रत पूर्वी शंकरांनीं पार्वतीला जसें सांगितलें होतें व नारदानें

॥ शिवउवाच ॥ ॥ तिष्ठेत्स्वीकृत्यतीर्थंतत्तद्दिनेनियतोव्रती ॥ पंचम्यां सेवयेत्पश्चात्पारणावसरेप्रिये ॥ ४० ॥ ॥ सूतवाच ॥ ॥ इतिवःकथितंनानाकथांतरसमन्वितम्॥ व्रतंविनायकस्येदंशौनकाद्यामहर्षयः॥४१॥ यथाशिवेनकथितंगिरिजायैशुभावहम् ॥ ब्रह्मणानारदायोक्तमादरात्परिपृच्छते ॥ ४२ ॥ कलेर्मलहरंपूर्णसद्यःप्रत्ययकारकम् ॥ ४३ ॥ ॥ ॥ इति श्रीब्रह्मांडपुराणेशिवपार्वतीसंवादेसत्यविनायकोपाख्यानेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ श्रीसत्यविनायकार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥ ॥

आदरानें विचारल्यावरून ब्रह्मदेवानें नारदाला जसें सांगितलें होतें त्याप्रमाणें मी हें कलिकल्मषहरण करणारें आणि तत्काल अनुभव देणारें चरित्र तुह्मांला सांगितलें ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ इति श्रीब्रह्मांडपुराणे सत्यविनायककथामहाराष्ट्रभाषाव्याख्यायां पंचमोऽध्यायः ॥५॥ ॥ श्रीसत्यविनायककथा संपूर्णा ॥ ॥४०॥

॥ श्रीः ॥ ॥ कथाश्रवणोत्तरम् ॥ आचम्यप्राणानायम्य ॥ अद्यपूर्वोच्चरि०
श्रीसत्यविनायककथाश्रवणसांगतासिद्ध्यर्थंपुस्तकपूजनपूर्वकंवाचकपूजनमहं
करिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥ श्रीसरस्वत्यैनमइतिनाममंत्रेणगंधाद्युपचारैःपुस्तकपू
जांकृत्वा ॥ श्रीव्यासस्वरूपिणेब्राह्मणायेदमासनमित्यादिपाद्यार्घ्याचमनीयगंध
पुष्पाक्षतवस्त्रालंकारतांबूलफलदक्षिणाभिर्यथाविभवंपौराणिकपूजांकुर्यात् ॥ ॥
ततोभगवतेमहानैवेद्यार्पणं ॥ आचम्यअद्यपूर्वो०श्रीत्यर्थंगंधादिपंचोपचारैःपूजन
महंकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥ ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचः ॥ श्रीखंडंचं० ॥ ॐस
त्यवि० ॥ चंदनं० ॥ अक्षताः० ॥ ॐसत्यवि० ॥अक्षतान्सम० ॥ ॐतस्मादश्वा०
॥ माल्यादीनि० ॥ ॐ श्रीसत्य० ॥ पुष्पाणिस० ॥ ॐ यत्पुरुषं० ॥ वनस्पतिरसो०
ॐ श्रीसत्य० ॥ धूपंस० ॥ ॐ ब्राह्मणोस्य० ॥ साज्यंच० ॥ ॐ श्रीसत्य० ॥
दीपंस० ॥ ॐ चंद्रमा० ॥ चतुर्विधान्नसंपन्नंमधुरंमोदकान्वितम् ॥ नैवेद्यंतेमया
दत्तंभोजनंकुरुविघ्नप ॥ ॐ श्रीसत्य० ॥ महानैवेद्यंसम० ॥ अमृतो० ॥ प्राणाय०

६ ॥ नैवेद्यमध्येप्राशनार्थेपानीयंस० ॥ पुनःप्राणाय० ६ ॥ उत्तरापोशनंस० ॥ हस्तप्रक्षा० ॥ मुखप्रक्षा० ॥ आचमनीयं० ॥ करोद्वर्तनं० ॥ पूगीफलमितितांबूलं ॥ हिरण्यगर्भेतिदक्षिणां ॥ इदंफलमितिफलम् ॥ ततःआर्तिक्यम् (आर्ती) नमोस्त्वनं० ॥ नमस्कार० यानिकानिचेतिप्रदक्षिणा ॥ मंत्रपुष्पांजलिंसमर्प्य ॥ अनेनपंचोपचारपूजनेन श्रीसत्यविनायकःप्रीयतांनमम ॥ ॐ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ ॥ अद्यपूर्वोच्च० श्रीसत्यविनायकव्रतसांगतासिद्ध्यर्थंयथाशक्ति (यथावकाशेन) ब्राह्मणसुवासिनीसमाराधनमहंकरिष्ये ॥ तथाचभूयसींदक्षिणांदातुमहमुत्सृजे ॥ इतिसंकल्प्यभूयसींदद्यात् ॥ ततःसर्वेभ्यस्तीर्थप्रसादंदत्वास्वयंगृह्णीयात् ॥ तत्रतीर्थग्रहणमंत्रः ॥ अकालमृत्युहरणंसर्वपापविनाशनम् ॥ देवपादोदकंतीर्थंजठरेधारयाम्यहम् ॥ इतितीर्थमंत्रः ॥ प्रसादंहस्तेगृहीत्वा ॥ बहुजन्मार्जितंयन्मेदेहेस्तिदुरितंहितम् ॥ प्रसादभक्षणाद्यातुलयंसत्यविनायक ॥ इतिप्रसादंभुक्त्वा ॥ ब्राह्मणान्सुवासिनीश्चभोजयित्वा बंधुसुहृन्मित्रादिभिःस

हस्वयंभुंजीत ॥ ततोरात्रौश्रीसत्यविनायकसन्निधौ वेदपठनभजननृत्यगायन
नानावाद्यवादनादिभिर्जागरणंकृत्वा प्रातर्नित्यकर्मसाधनानंतरमुत्तरपूजांकु
र्यात् ॥ ॥ सायथा ॥ ॥ आचम्य प्राणानायम्य देशकालौसंकीर्त्य ॥ श्रीस
त्यविनायकप्रीत्यर्थं आवाहितदेवतानामुत्तरपूजनमहंकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥
आवाहिताखिलदेवताभ्योनमःइतिनाममंत्रेणगंधाद्युपचारैः प्रार्थनांतंसंपूजयेत्
॥ ततोहस्तेअक्षतान्गृहीत्वा॥ ॐउत्तिष्ठब्रह्मणस्पते० ॥ यांतुदेवगणाःसर्वेपूजामा
दायपार्थिवात्॥इष्टकामप्रसिद्ध्यर्थंपुनरागमनायच ॥ इतिदेवतोपरिअक्षतान्नि
क्षिपेत् ॥ ॥ अथपीठदानम् ॥ आचम्य ॥ अद्यपूर्वो० श्रीसत्यविनायकव्रतसां
गतासिद्ध्यर्थं आचार्यायपीठदानंकरिष्ये ॥ तथाआचार्यपूजनमहंकरिष्ये ॥
इतिसंकल्प्य आचार्यमासनपाद्यादिभिःसंपूज्य ॥ विप्रायवेदविदुषेश्रोत्रियायकु
टुंबिने ॥ नरकोत्तारणार्थायअच्युतःप्रीयतामिति ॥ इदंश्रीसत्यविनायकपीठदा
नंसदक्षिणाकंसतांबूलं–शर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददेप्रतिगृह्यताम् ॥ आचा

यं:प्रतिगृह्णामीतिवदेत् ॥ अनेनपीठदानेनश्रीसत्यविनाकःप्रीयतांनमम ॥
ॐ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ कर्मांतेद्विराचामेत् ॥ ॥ शुभं भवतु ॥ ॥ छ ॥

हें पुस्तक वे. शा. रा. रा. वासुदेव लक्ष्मणशास्त्री पणशीकर यांनीं तयार केलें. तें मुंबईमध्यें
“ निर्णयसागर ” छापखान्याचे मालक **पांडुरंग जावजी** यांनीं छापवून
प्रसिद्ध केलें. शके १८४१ सन १९१९.

(आवृत्ती तिसरी ।)

Publisher:—Pandurang Jawaji, } at the Nirnaya-Sagar Press,
Printer:—Ramchandra Yesu Shedge, } 23, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति सत्यविनायकपूजा सार्थकथा ॥

[OrderDescription]
,CREATED=11.06.20 16:26
,TRANSFERRED=2020/06/11 at 16:35:26
,PAGES=90
,TYPE=STD
,NAME=S0003123
,Book Name=M-960-SATYAVINAYAK POOJA MUDRIT
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF

FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF

FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF

FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF

FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF

FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,